

POVESTI

slovenskemu ljudstvu
v pouku in zabavo.

Zbral in uredil
ANDREJ KALAN
urednik »Domoljuba«.

~~~~~  
Iznatis iz »Domoljuba«  
~~~~~

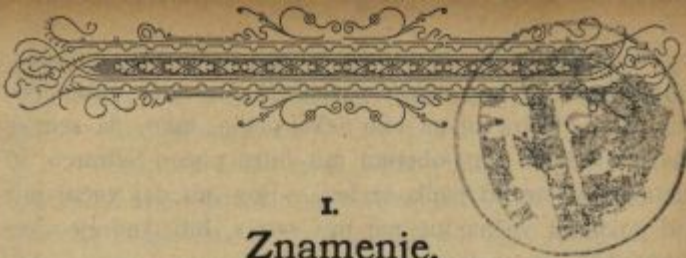
V. zvezek. — Cena 20 kr.

V Ljubljani, 1893.

Založilo »Tiskovno društvo«.
Tisek »Katoliške Tiskarne«.

Dobiva se v »Katoliški Bukvarni«.

I.
Znamenje.

Vračajoč se že precej pozno zvečer iz trga domov doidem na cesti moza, ki je stopical istim potem. Ker je bilo temno, ga nisem mogel spoznati na prvi hip; zato sem »dober večer« želeč hotel iti urnim korakom dalje. Ali možak prijazno odzdravivši pristavi: »Ali se ti mar tako mudi, France; počakaj no, greva skupaj, če se ti ne zdi za malo!« »A ste vi, očka;« spoznal sem po glasu starega Andrejca, zgovornega in mnogo izkušnega vaškega krojača, tistega, ki je bil tako suh, da se je o njem govorilo, da nosi gladilnik v žepu, da bi ga veter ne odnesel. »Prav rad«, pravim jaz, »nama vsaj ne bo dolg čas in mej potjo se lahko kaj pomeniva.« »Pa strah naji ne bo«, doda Andrejec, »zakaj noč ima svojo moč, posebno pa tukaj doli pod klancem.« »No, strahov se pa toliko bojim, kakor žaba dežja«, odgovorim na to, »o polnoči vam grem sam, kamor le hočete.« »E, mladi svet je dandanašnji že tak, da se nobene stvari več ne boji; ne čarovnic, ne volkodlakov, ne strahov; kar je bolj učenih, se še celo za Boga dosti ne zmenijo, za hudiča pa že prav nič. Ne vem, kaj bo iz tega«, dé Andrejec. »Ali naj bo to, kakor hoče; strahovi so pa le. O tem sem se jaz sam dostikrat prepričal in včasih sem komaj še živ odnesel peté, dasi nisem strahopet človek«, pravi krojač.

»Navadno si človek sam nareja strahove«, odvrnem jaz, »in — »Hu«, zakriči naenkrat Andrejec odskočivši na stran, kakor bi ga bilo nekaj pičilo, tako, da sem se še jaz stresel. Pa poberem mu hitro pipico čedrarco, ki mu je od strahu padla iz ust. »Bog mu daj večni mir in pokoj in večna luč naj mu sveti«, hiti Andrejec ves prepaden ter se jame križati.

»Ali si videl?« praša me, ko se nekoliko oddahne.

»Videl«, odgovorim; »nek črn pes je skočil mimo.«

»Pes, da, strah je bil, pravi strah, kakoršnega so že mnogi videli ravno pri tem-le znamenji«, pokaže na križ, stoječ ob cesti, do katerega sva ravno prišla.

»Tako, tukaj torej straši?« prašam radovedno.

»Kaj pa da! Ali še tega ne veš, le škoda, da si tako blizo doma«, se začudi krojač. »Kar se je Gregov Jaka todi ponesrečil, — ti ga nisi poznal — od tega časa ni več varno hoditi po noči mimo tega znamenja.«

»Ali je že dolgo tega, kar se je Jaka todi ponesrečil, in kaj pa se mu je prav za prav primerilo?« prašam jaz.

»Bo tega kakih dvajset let«, pravi Andrejec, »takrat ko so tu pri nas še šle fužine in je posebno žebljarija dajala kaj zasluzka. Takrat si je lahko vsak priprost kovač kupoval ob nedeljah meso; kdor je bil bolj trden, je celo prašiča zaklal v jeseni. Sedaj ni nič; sama beračija. Ker je bil torej dober zaslužek, hodilo je več možkih iz okolice v fužine »cajnat«, med temi je bil tudi Gregov Jaka.

Bil je to sicer pošten in delaven fant, pa le dokler je živel njegov stari, hud, oster mož. — Sedaj nama pride nasproti nek gospod; zdel se mi je znan, in takoj

sem vedel, kaj je z onim psom, ki naji je srečal zgor
znamenja. A krojača nisem maral motiti v pripovedo-
vanji; zato nadaljuje:

»Imeli so doma malo kajžo, toliko da jim ni ravno
primanjkovalo potrebnega živeža. Ali ko je stari zatisnil
oči, se je pa fant ves spremenil. Začel je hoditi v dru-
ščine, na ponočevanje; popivali in prepevali so včasih
po cele noči. Mati, dobra, a le premehka ženska, ga je
sicer svarila in za božjo voljo prosila, naj bo pameten
in naj se drži bolj doma; ali Jaka se ni veliko zmenil
za take opomine. Ko je bil dosti star, zahteval je, naj
mu izročé gospodarstvo, ali stara tega ni hotela storiti,
ker je bila še sama dosti pri moči in se je sin vedel
le prenerodno. A oženil se je pa vse eno, kar na roko,
kakor pravimo. Onegavo Mino je vzel, ki sedaj gostuje
v Pukovi bajti. Živela sta nekaj časa prav mirno in zado-
voljno, tako da je bila mati zelo vesela te spremembe
in mu obljubila čez dobro leto izročiti posestvo. Mina
je bila prav pridna in marljiva gospodinja; po letu je
hodila k sosedom v dnino in marsikak novčič prištedila
za zimo. Jaka pa je hodil, kakor poprej, delat v fužino.

Ali pijače pa le ni mogel popolnoma pustiti; saj
pravim: stara navada, železna srajca. Posebno pa se je
rad tega nesrečnega žganja večkrat le preveč navlekel,
in tedaj je razgrajal in robantil, kakor črna živina.

Žena ga je prosila za žive in mrtve, naj stedi
denar, ter naj pomisli, da je treba nekoliko na stran
dejati, če pride bolezen ali kaka druga neprilika. Toda
Jaka se ni Bog ve koliko zmenil za take prošnje in
opomine. Rekel je navadno: »Ne bilo bi prav, če bi le
grablje imeli, vil pa ne. Če pijem, saj pijem za svoje;

potreben sem ga pa tudi, da si včasih malo dušo privežem. Drugi ravno tako delajo, in človek se mora ravnati po ljudeh. Mir in zadovoljnost sta zginila iz hiše. Vse je šlo narobe.

»Bog je sicer potrpežljiv; ali kadar ima zadosti, ima pa tudi zadosti«, pomodruje Andrejec. »Neko soboto zvečer — mislim, da je bilo okrog pusta nekako — Jaka nenavadno dolgo ni bilo domov. Mina ga čaka z večerjo, ali zastonj, ni ga od nobenega kraja. »Kaj, ko bi se bil pri svojem nevarnem delu kaj poškodoval«, si misli, »pa bi bil vsaj kdo prišel povedat.« Ko bi tako pozno ne bilo, bi ga bila šla iskat, ali kazalec na uri se je pomikal že proti enajstim in v zibelki je sem ter tja zajecal bolan otrok, katerega tudi ni mogla pustiti.

Minila je mučna noč, polna skrbi in strašnih slutenj. Ko so zjutraj šli ljudje v trg k prvi maši, jim je naročila, naj poizvedó kaj o Jaku, ako jim je mogoče, ker ga še ni domov. Čez dobre tri četrt ure pa že pripeljemo štirje možakarji na samotežkih saneh Jaka domov. Šimenov Martin hitro stopi v hišo in pokliče Mino. »Tu je sedaj Jaka; pa nikar se preveč ne ustraši«, pravi, »je že božja volja tako. Ves trd je; nič več se ne gane.« »Jezus, Marija! Kaj praviš, ni mogoče — Jaka mrtev —« zakriči in toliko, da ni omedlela. Med tem smo nesli Jaka v hišo in ga položili na klop pri peči. Na glavi je imel malo rano. Ugibali smo, kaj bi bil vzrok smrti. Ta pravi: »Nekdo ga je ubil.« Drugi zopet: »Zmrznil je.« Tretji pravi: »Sam se je ubil«, tako da gotovega nismo nič vedeli.

Bliskoma se je ta novica raznesla po vasi in po vsi okolici. Kmalo je bila vsa soba polna radovednežev,

ki so milovali ubogo Mino in modrovali, kaj bi bilo pravi vzrok tako nenavadne in grozne smrti. Naposled pride tudi Veseljakov Tone, ki je bil dobro znan z Jakom; tisti, saj veš, ki tudi ni skoro nikoli trezen. »Kaj bote vi«, pravi navzočim; »vsi skupaj nič ne veste. Jaz vam povem, kako je s to rečjo. Sinoči, ko smo dobili svoje tedensko plačilo, smo šli kakor po navadi malo k Štefančku, da bi se nekoliko podprli in malo splaknili posušena grla. Družba je vedno bolj naraščala in bili smo prav židane volje. Jaka je pil, kakor da bi bil brez dna. Jaz pa, ko sem čutil, da ga imam dosti za pravo reč, sem ga nagovarjal, naj gre z menoj domov. A ni se dal pregovoriti, kakor da bi bil sedel na smoli. »Ako pridem, pridem sit, ali pa več ne pridem, rekel je komar;« tako mi je dejal, ko sem šel iz gostilne. Ko bi bil pomislil, kaj je rekel! Kakor sem danes zjutraj zvedel, so ga okrog devetih sinoči postavili pred vrata, ker jim je hotel vse pobiti. Bil je pa menda tak, da se je ves opotekal. Najbrže je potem tam doli pod klancem, kjer ni držajev, zavozil s ceste, in ker svet precej visi, se izpodtaknil in padel. Z glavo je zadel ob kamen in omoten obležal na mrazu, ter po noči zmrznil. Sedaj ga ne bo več pil. Kolikokrat sem mu dejal: »Pij malo, da boš mogel dolgo piti, kakor delam jaz, ali ni maral.« Nato odide Tone proti trgu. Stara Fodla je pa vpila še za njim: »Le glej, da se še tebi kedaj kaj enakega ne pripeti. Ni davno, kar so gospod na prižnici rekli: »V kozarcu se jih je več vtopilo, ko v morji.«

No, sodnijska in zdravniška preiskava je dokazala, da je Tone imel prav«, nadaljuje krojač. »Od tistega dne pa, ko se je ta nesreča zgodila, je skoro vsak, kdor je

bolj pozno zvečer hodil tam mimo, slišal neko milo zdihovanje in ječanje, da je človeku vse kosti pretreslo. Nekaterim se je celo tisti črni pes prikazoval, ki sva ga danes videla. Jakovi tovariši so mu zato postavili tisti križ, ki še danes stoji. Ječanje in zdihovanje se sicer več ne sliši, ali pes pa še večkrat koga straši.«

»Sedaj pa lahko noč, oče«, pravim jaz. Prišla sva ravno do razpotja in jaz sem moral zaviti v stran. »No, te časti sicer nisem dosegel, da bi bil oče, in mislim, da je tudi ne bom; sem se že preveč postaral«, se pošali Andrejec. »Dobro spi; lahko noč«, in kreneva jo vsak na svojo pot.

Pretnar.

II.

Na breznu.

Prepričan sem, da bo marsikdo prebravši to povest — ali kako bi nazival ta sestavek — zmajal z glavo in dejal: »Ta je pa že bosa.« Ne zamerim nikomur; zakaj stvar je res malo nenaravna in na prvi hip skoro neverjetna, ali nemogoča pa ni. Ljudi, ki so bili svedoki dogodku, o katerem vam hočem poročati, in kateri bi mi mogli pričati, žalibog že krije zemlja; pismenih dokazov, s katerimi bi se dala podpreti verjetnost in resničnost tega čudnega dogodka, pa tudi nimam na razpolago in bi jih najbrže nikjer ne dobil, ako bi jih tudi po dnevu iskal z lučjo. A kaj zato! Povem vam vse brez zavijanja in pačenja resnice, kar in kakor sem zvedel na lanskih orožnih vajah iz ust priprostega kraškega ljudstva.

Pri hiši namreč, kjer je bila nastanjena stotnijska pisarna, se pravi »na breznu«, in to radi male, plitve kotline, ki ni daleč od poslopja. Globoka je ta kotlina komaj poldrugi meter, široka pa toliko, da bi jo dober telovadec preskočil za silo. Meni se je nekako nerazumljivo zdelo, kako da bi mogli tako jamico imenovati brezno, ker mu ni čisto nič podobna. In kakor ima večina ljudi, ako ne vsi, to slabost, da hočejo vsaki reči vedeti uzrok, zakaj in od kod to, tako sem tudi jaz čutil v sebi ta nagon ter jel popraševati in poizvedavati pri ljudeh, bi se li ne dalo kaj natančnejšega zvedeti o tem breznu. Slutnja me ni varala. Dognal sem to-le :

Konec pretečenega in v začetku sedanjega stoletja je gospodaril tu, kjer se pravi »na breznu«, silno lakomen in zelo skop človek; — nek osemdesetletni starček mi je zatrjeval, da ga je poznal še osebno. — Nihče mu ni drugače rekel, kakor Skakljavec; pač zato, ker je bil baje precej živahen in uren ter je imel navado prav hitro hoditi. Manjkalo mu ni ničesa družega, kakor zmernosti, ali rekel bi boljše zadostnosti. Imel je čedno in prostorno pohištvo, kakoršno se vidi še dan današnji, obširno posestvo; vrh tega pa še lepe svote suhega denarja v hranilnici. A navzlic temu je bil vedno kaj borno oblečen, kakor da bi bil Bog ve kak siromak; niti najpotrebnejšega si ni privoščil. Znano pa je, da skopost s kupom raste. Čim več je imel, tem bolj hlastno je spravljal skupaj. Na svetu je že tako, da veliko se imajo ljudje kedaj, le dosti nikoli. V sredstvih ni bil posebno izbirčen; so bila-li poštena ali ne, za to se njegova kosmata vest ni dosti brigala.

A že pogovor pravi: »Kdor nima mere, nima vere.« In res, po krivem priseči, to je bilo Skakljavcu toliko, kakor enkrat dim spustiti skozi nos. Nek dovtipen oštir je pravil o njem, da si je nekoč izposodil lesene vile pri sosedu, in ko jih je prinesel nazaj, je bil en rogelj odlomljen; — na pòsodi se nič ne izboljša. — Gospodar seveda zahteva od Skakljavca, naj dá vile popraviti na svoje stroške. Ali ta se roti in pridušja, da je vile že zlomljene dobil v roke, da ni nič dolžan, kratko, ker se nista mogla pobotati, je prišla ta malenkost pred sodišče. Skaklavec je tu baje izjavil: »Prvič on ni meni nikakih vil posodil; drugič so bile vile že zlomljene, ko sem jih dobil v roke; tretjič so bile cele, ko sem jih prinesel nazaj. Na to troje lahko prisežem.« Tak je bil torej ta poštenjak.

Med drugimi dobrimi in slabimi lastnostimi je imel tudi to, da je rad mejnike prestavljal; kajpada na škodo svojih mejašev. Pri tem poslu je bil menda posebno spreten; nihče mu ni z lahka prišel na sled. Vsako leto je na ta krivičen način razširil nekoliko svoje posestvo, če tudi le za spoznanje, ali s časoma se je pa le precej poznalo. »A vsaka povodenj«, pravijo, »se uteče.« I Skaklavec je slednjič naletel, da nikdar takega.

Vrt okrog njegove hiše se je namreč zdel njegovi brezmejni nenasitljivosti veliko premajhen. Zato sklene, ne bodi len, polagoma si prisvojiti kos sosedovega. Bližnji sosed njegov, pošten in miroljuben človek, dalj časa ni črhnil nikake besedice na to početje, bodisi, da ni zapazil, kako se mejniki po malem pomikajo v njegov vrt, bodisi, da se ni maral pričkati z jezičnim in pravdozeljnim Skakljavcem; to bi bilo tem gotoveje, ker so si

bili botrina, in si je pač mislil: »Kjer se botrina krega, tam zemlja križem poka.«

Ali ko Skakljavec le ne odneha širiti svojega vrta, čez nekaj let sosedu le zmanjka potrpežljivosti. Nekega dne, ko Skakljavec ravno kosí pri meji, stopi sosed resnega in odločnega obraza k njemu in mu reče: »Veš kaj, Skakljavec, čeravno smo si botri, tega pa vender ne morem trpeti, da bi mi ti vedno bolj v moj svet lezel.« Skakljavec vzraste kakor petelin na dvorišči, trešči koso ob tla in zareži nad ubogim sosedom: »Ka-aj, jaz da bi lezel v tvoj svet! Maram zanj! Mrcina grda, kake se znebi! Lažnik, opravljivec, obrekovalec, še eno tako mi zini, pa te grem takoj tožit in zaprt boš, da boš rumen, kakor tvoj sv. Florijan na zidu, pa še pot mi boš plačal.« »Nikar se ne jezi, ljubi moj«, odvrne sosed mirno; »saj se poznamo. Nekdaj je šla meja tam od une-le hruške naravnost čez štor do tega plotu, sedaj je pa zgornji mejnik skoro za cel seženj sem premaknen.« »Ako sem jaz kak mejnik le za toliko prestavil«, pravi Skakljavec, »kolikor je za nohtom črnega, naj se pri tej priči v tla vderem . . .« Komaj izgovori, kakor bi trenil, se začuje neko bobnenje pod zemljo in Skakljavec zgine s površja. Zemlja ga je požrla. Sosedu so kar lasje stopili po koncu, ves osupnen je stal kraj odprtine kakor okamenel in mislil je, če je sploh mogel kaj misliti, da se je Skakljavec živ pogreznil v pekel. Tako hudo venderle ni bilo.

Nakrat začuje se iz prepada: »Peter, Peter, ali slišiš? Lepo te prosim, pomagaj! Reši me, potegni me ven! Prestavil sem mejnik, da; pa ves svet ti dam nazaj in še malo svojega po vrhu. Za pet Kristovih ran te pro-

sim, potegni me ven!« Sosed Peter pristopi bliže, da se prepriča, ali res Skakljavec govori, ali le morebiti njegov duh upije iz brezna. In glej! na dnu jame, kake štiri seznje globoko, stoji skopuh nepoškodovan, a tresoč se kakor šiba na vodi steguje dolge roke kvišku po rešitvi. Peter, dober in usmiljen človek, ni vedel ali bi se smejal in malo ponagajal lakomnemu sosеду ali kaj bi počel. A vender hitro skoči po lestvo in jo spusti v prepad. Bled kakor smrt prileze Skakljavec zopet na površje trepetajoč na vseh udih, da bi mu kmalo kosti popokale.

Ostal je mož beseda in postavil mejnike na prvotno mesto, ter sosеду v denarjih povrnil že storjeno škodo. Sploh od tega dne je postal ves drug človek. Spomin na ta strašen dogodek, da bi bil namreč kmalo živ moral v pekel, mu je pregnal stalno vsako hrepenenje po tujem blagu.

Ne bom tu nadalje razmotrival, je bila li to očitna kazen božja, ali je bil le slučaj, ker je tukaj svet tak, da se zemlja radi podzemeljskih vodâ pogosto seseda. To pa je gotovo, da je bil Skakljavec popolnoma ozdravljen svoje hude strasti in da je na smrtni postelji volil precejšnjo svoto svojega premoženja za olepšavo vaške podružnice.

Brezno so sicer sčasoma zasuli, tako da se še prav malo pozna, ali ime je pa ostalo do današnjega dne.

Pretnar.

III.

Angelj — pri prvem sv. obhajilu.

Kedar začne sijati gorko pomladansko solnce, tedaj se prebudi zemlja iz dolzega zimskega spanja, in povsod v naravi se prične veselo, novo življenje. Prijetna toplota privabi iz tál rumene trobentice, ljubeznive marjetice in različne druge trave in zelišča. In polje in log, in gora in hrib: vse je v kratkem času zagrnjeno v prijazno zeleno odejo. Kedo je vse to naredil? Solnce je naredilo tako veliko spremembo.

Ravno tako milost božja, dušno solnce, spreminja, probuja in oživlja našo dušo. Milost božja prikličé na dan iz našega srca mnogovrstnih lepih cvetic in zalih cvetov: čednosti krščanske, veselje do molitve, pohlevnost, potrpežljivost, ubogljivost itd.

Pa, ljubi čitatelj, poslušaj, kako se je to res spolnilo pri neki deklici, ki je šla prvokrat k sv. obhajilu.

Jerica ji je bilo ime in pri hiši se je reklo pri Severji. Stara je bila 10 let, ali bila je modra in previdna, da bi vsakdo sodil, da je mnogo stareja. Severjeva Jerička je bila v vsem svojem vedenju nenavaden otrok. Stariši je niso opominjali nikoli. Brž je uganila, kaj želita oče ali mati in rada je njima postregla vselej, če je le mogla. Kako grdo delajo otroci, katerim se ukaže dvakrat, trikrat, pa še ne ubogajo. S tujimi ljudmi je znala biti tako prijazna, da se je njim takoj prikupila. Vsaka reč ji je prav prišla in hitro je dobila priložnost, kjer je mogla bližnjemu kaj dobrega storiti. Ljudje so rekli: „Ta bo prav za usmiljenko dobra.“ Vender deklica ni bila vže od nature taka. Kakor je bila še mlada, trudila se je vže vendar

veliko, da si je teh čednosti pridobila. Stariši njeni so jo jako lepo učili. Navadila se je vže zgodaj samostojno misliti, da je sama od sebe se kake stvari lotila, ne da bi jo za vsako reč posebej priganjali.

Gospod župnik so bili med drugimi otroci odbrali tudi Jerico, da pojde k prvemu sv. obhajilu. Pri krščanskem nauku so priporočali enkrat, da morajo otroci, ki se sedaj pripravljajo za sv. obhajilo, biti prav posebno pridni. Povedali so jim, kako naj vsak dan molijo, zjutraj in zvečer, da bi mogli lepše in vrednejše prejeti prvo sveto obhajilo. Pa gospod župnik so tudi dostavili, da še ni zadosti, da se smeti, namreč grehi, pometajo iz srca. Treba je narediti tako, kakor o procesiji sv. R. Telesa. Najprej se posnažijo ceste, potem se pa še mlaji postavijo in z zelenjem ozaljšajo ceste in hiše. Tako je treba za sv. obhajilo pomesti ne samo smeti iz srca, ampak postaviti tudi mlajev, cvetic vsaditi v dušo. Te cvetice so čednosti, recimo, da šolar prav rad uboga, da se vestno varuje laži, ali komu kaj dobrega stori itd.

Le poslušajte, kako je Jerica spolnjevala epomine svojega dušnega pastirja.

Pri sosedovih je bil na stanovanji star, bolehav samec. Ljudje so mu rekli „gosposki stric“; „stric“ zato, ker v tisti vasi sploh vsakemu radi pravijo „stric“ ali pa „teta“, še posebno otroci; „gosposkega“ pa so ga imenovali, ker se je nosil res nekam bolj gosposko. Sodil bi ga človek po zunanje, da je bil nekdam vojak ali kak drug „gospod“. Obleka njegova, dasiravno obnošena, kazala je vendar, da ni bila narejena za navadnega kmeta. Sicer pa je bil mož resen, včasih jako zamišljen, skoraj bi rekli, čmeren. Pred sosedovo hišo je sedel, zrl pred-se,

pogledal za hip ljudi, ki so prihajali mimo, pa zopet povesil oči, ne da bi koga kaj vprašal ali s kom kaj govoril. Odraščeni vaščani so ga pustili pri miru, tudi radi niso govorili o njem; otroci so se ga bali. Jerica se mu je jednoč plašno približala, in ga je tudi obgovorila. In glej, mož jej je tudi odgovoril, in govoril je z deklico lepo, prijazno: od takrat ga je Jerica rada imela.

Nekaj dni sem ga pred hišo ni bilo več videti. Bil je obolel. Ko Severjeva izve, da je mož bolan, takoj poprosi mater, če sme obiskati „strica“ pri sosedovih. „Nesla mu bom rožic“ — pravi nedolžno dekletce. Mati so ji dovolili.

Vsa vesela priteče Jerica domu. „Sem vže bila tam — hiti v eni sapi — tako s strahom sem potrkala na vrata, šla sem noter pa sem mu dala šopek vijolic. Rekla sem, da sem jih zanj nabrala. Bil jih je prav vesel. Položil jih je na zglavje poleg sebe, češ, da ima vijolice rad, ker tako lepo diše. Vprašala sem, kaj mu je: „Trga me po udih, noge, punčika, imam vse zvite“ — je odgovoril. Mati, pa tako mrzda ima mož v sobi. Zakurila sem mu peč, in odprla okno, da se je prevetrilo stanovanje; ko sem vže mislila oditi, prinesla je gospodinja kosilo, pa čisto mrzlo. Stric je bil nejevoljen, da mu tako mrzlo prinese. „Če ti ni prav, pa si svojo kuharico dobi!“ — se je hudovala sosedinja. Nič ni mogel jesti... Mati, kaj me bote pustili, da bom hodila tja in bom jaz možu stregla, dokler bo bolan? Jaz bom lažje in hitreje hodila iz gostilne, kakor stara Antonovka, ki ima še svojih skrbi vse polno v glavi.“

Jerica je postala gospodinja ubogemu bolniku. Zmeraj je brisala in pometala in snažila v sicer priprosti

pritlični izbi, tako, da je bilo v sobici v kratkem času vse spremenjeno. Seboj je jemala ali „berilo“ ali „katekizem“, da ni časa zamujala. Vsedla se je poleg postelje bolnikove in se učila, kar so dali v šoli gospod učitelj učiti. „Gospodski stric“ pa je poslušal in nazadnje izpraševal, če je vže dovelj znala svojo nalogo. In kako je bila vesela, če je mož smehljaje rekel: „Jerica, vže znaš!“ kako je bil pa tudi vesel zapuščeni mož vselej, kadar ga je obiskala angeljska deklica.

Enkrat popoldne je začelo pri cerkvi zvoniti. Pokopavali so starega Boldina. Dekletce poklekne, sklene roki in pravi: „Moramo moliti za ranjcega.“ In na glas je molila tri očenaše in češčena si Marije za verne duše v vicah. Bolnik je bil tiho. Nekako začudeno ga deklica pogleda in vpraša: „Stric! zakaj pa niste molili; za verne duše je treba moliti!“

Možu se je videlo, da je nekam v zadregi. Neljubo mu je bilo to vprašanje. „Govorim težko — odgovori čez nekaj časa — bom molil drugi pot.“

Kmalu se je ponudila jednaka prilika, da je Jerica pri bolniku molila. Bila je ravno nedelja. Gospod župnik so priporočali šolarjem, da so ob nedeljah popoldne v cerkvi sv. križevi pot molili, posebno pa so želeli, da pridejo tisti, ki so se pripravljali na prvo sveto obhajilo, večkrat počastit presv. R. Telo v tabrnakeljnu. Tudi mati Jeričina je rada po krščanskem nauku nekoliko v cerkvi ostala, če je le mogla. Tedaj — bila je nedelja. Jerica je prišla pogledat k bolniku. Saboj prinesla je mašno knjižico, z namenom, da gre potem v cerkev. Ravno se je odpravljala, ko moža hude bolečine popadejo, kar zvijsal se je na postelji. Zdaj pa ne morem iti, si misli otrok.

„Bom pa tukaj ostala, pravi deklica, vsaj tudi pri vas lahko molim.“ In pokleknila je k oknu, skozi katero se je videlo k farni cerkvi, in spoštljivo in pobožno molila, najprej litanije sv. R. Telesa, potem pa še nekatere druge molitve. Bolnik jo pogleduje po strani, nič ne reče, tudi ne sklene rok in ne naredi križa, da bi še on molil. Na njegovem obrazu se je bralo, da se vrši hud boj v njegovi duši.

Proti koncu dekcle na glas moli: „Češčena bodi kraljica . . .“ Ko je bila skončala, se obrne rekoč: „Stric, zakaj niste molili: češčena bodi kraljica? Vsaj ta molitev je tako lepa in nam privabi toliki blagoslov z nebes!“

Bolnik zroč v nedolžne Jeričine oči, molči . . . molči in na to, kakor bi se hotel šaliti, na kratko reče: „Ne znam te molitve!“

„Kaj — se zavzame Jerica — „češčena bodi kraljica“ ne znate moliti? Kaj res, stric, tega ne znate moliti? Moja mati so me je naučili še predno sem začela v šolo hoditi.“

„Tedaj moram narediti z vami, kakor so naredili z manoj moja mati.“ To izgovorivši prime za stari zgubani roki: „Tako — pravi — naredite, ter mu jih sklene, bom jaz vas učila. Le poslušajte! Govorite za manoj!“

In začela je izgovarjati lepi slavospev Marijin, besedo za besedo, in bolnik za njo, boječ se deklíčine zamere. S prva je govoril bolj tje v en dan. Ko pa sliši besede: oh obrni tedaj naša pomočnica svoje milostljive oči v nas in pokaži nam po tem revnem življenji Jezusa, blaženi sad svojega telesa, . . . mu je začelo nekam čudno prihajati. Glas mu je bil čedalje resnejši. O milostljiva . . . o dobrotljiva . . . o sladka Devica Marija! — končala je

Jerica ponehavši trikrat s povdarkom. In mirno, tihotno šepetal je bolnik za njo tudi zadnje besede. Obraz je bil kakor spremenjen, čez lice se prikaže zategla guba in iz očesa mu prilesketa debela — solza. Trd je bil sicer ta mož in jokati, to ni bila njegova navada, ker poskusil je veliko na svetu, tako, da mu je do cela otrpnelo srce. Ali ljubeznivi, nežni glas dekličin omečil ga je danes, da se je — zjokal.

Ko se Jerica odpravlja, obrne se in na lahno reče: „Jerica, kaj ne jutri bodeva zopet tako molila?“

Vesela pride deklica domu in pripoveduje vse to svojim starišem. Seveda ona ni imela tega za kaj posebnega, a domači se spogledujejo. Ne rekó nič, kakor le to, da naj le hodi k staremu stricu in pridno moli zanj. Povedati ji niso hoteli, da je ta mož brezbožnež, ki se vže leta in leta nič ni zmenil za sv. zakramente. Nazadnje, si mislijo, bode celo Bog ravno po naši Jerici spreobrnil velicega grešnika.

Ta „gosposki stric“ bil je res v pravem pomenu besede zgubljena ovčica.

Bil je nekdam bogat. Kjer je bil doma, se je reklo „pri Korenovih“. Stariši njegovi so imeli lepo premoženje, pa preveč so božkali svojega sinčka. Dali so ga v šolo, da bi se kaj naučil. O Bogu mu pa nikdar niso dosti govorili, kakor bi takemu, ki je bogat, ne bilo Boga potreba. Vzrastel je sinko — vseskozi huda, pekoča kopriva. Lotil se je bil trgovine. Najprej je kupčeval z lesom, potem z vinom, in nazadnje s konji. Konji so ga jako veselili. V cerkev pa ni hodil nikoli. V njegovi hiši se je zbirala vsa sodrga. Očeta in mater ni več maral. Oženil se je bil zoper voljo svojih starišev z žensko, ki tudi ni imela last-

nosti, kakoršne se tirjajo od krščanske žene. Pa četrte zapovedi božje, katero je zapisal s svojim prstom Bog sam, še nobeden izbrisal ni. Če je kdo prečrtal nje prvo polovico, prst božji je pričal, da se druga polovica izbrisati ne dá — kazen ni izostala nikoli. Tako je bilo z našim sprijenim sinom. Njegovo gospodarstvo je šlo rakovo pot. Umrla mu je žena, umrli so mu otroci; prekladal je dolgove z rame na ramo. Nazadnje je začel prodajati gozde, potem njive: sprva je prodajal sam, nazadnje so mu prodajali drugi. H koncu je zgubil vse, le nekaj denarja je bil rešil, kateri si je bil prikriil z zvijačo.

Vrhu tega je prišla bolezen. Koren bil je revež, le beračil še ni. Pa do tega bi po njegovi misli tudi ne smelo priti. Nastanil se je bil v naši vasi. Sam na-se je bil jezen. Grozne misli so mu rojile po glavi. Sklenil je vže bil na tihem, da pač hoče toliko časa živeti, dokler bo kaj denarja. Potem pa . . . skoraj ne moremo besede zapisati, hotel se je — vstreliti. Če mu je včasih rekel notranji glas, naj se obrne nazaj k Bogu, zdelo se mu je to nemogoče. Obsojen sem, da tako živim in tako umrjem. Tako je bil mož po duši in telesu pravi siromak na svetu.

Enkrat pred nekaj časom je bil hudo bolan. Gospod župnik so ga obiskali; prigovarjali so mu, da bi se spovedal. Ni bil ravno hud, da so prišli. A odgovarjal je hladno in nazadnje je rekel, da se častitemu gospodu pač ni treba drugi pot truditi za tako stvar, češ, kadar vas bom rabil, vas bodem vže poklical.

Česar župnik niso mogli doseči, to je doseгла v svoji priprostosti ljubezniva Jerica.

Bil je večer pred „belo nedeljo“. Jerica je bila zopet pri „stricu“ — ali recimo, ker ga zdaj poznamo, pri Ko-

renu. Tisti popoldan bila je zadnjikrat pri spovedi; pripravljala se je za veliki dan prvega sv. obhajila. Vsa je bila srečna. Navdajala jo je trdna vera, prisrčna vdanost do milega Jezusa; nedolžnost ji je igrala v očesih in sveto veselje ji je odsevalo z obraza. Tiha in resna vstopi v bolnikovo sobo. Videti je danes nekam drugačna, govori le malo, vsaka beseda je premišljena, tudi hodi in vede se danes drugače, kakor sicer. Duh Božji se je vže vselil v to srce, zato se milost Božja razodeva tudi v zunanji telesni lepoti; kar dopovedati ni mogla, kako vesela je, da bo prejela Gospoda v presv. rešnjem Telesu. Tja k postelji je stopila in govorila je tako otroško, ljubeznivo, nedolžno in odkritosrčno, kakor bi pred seboj imela svojo ljubo mater, ne pa zastaranega grešnika.

O te besede nedolžne deklice, kaki hudi udarci so bili za bolnika na postelji!

Potem je s „stricem“ molila. „Kaj ne, stric, nocoj bote tudi vi en očenaš molili za-me, da bom jutri vredno prejela prvo sv. obhajilo?“ Bolnik prikima.

Nato deklica poklekne k postelji, rekoč: „Še nekaj prosim, blagoslovite me za jutrnji dan . . .!“

To je bilo zadosti. Srce se je omečilo.

Molcé ji položi roko na rumene laske in z ihtečim glasom izgovarja, da niti prav Jerica vsega razumela ni: „O Bog v nebesih . . .! ako te smem — še kaj — prositi, prosim te . . . blagoslovi . . . tega angelja tukaj! In Jerica, ti jutri tudi za-me moli. In . . . in . . .“

„O, kaj rada. To sem vže prej mislila, da bom za vas molila. In — kaj ste še hoteli reči? Le povejte! Vse rada storim za vas, če le morem.“

„Dobro! Potem boš še nekaj za-me opravila!“ Govoril je odločno: „Imaš čas?“

„O da, imam, imam!“

„Prosim, pojdi in pokliči gospoda župnika. Tudi jaz hočem jutri sv. obhajilo prejeti!“

Mislite si Jeričino veselje. Kakor lahkonomoga srnica tekla je v farovž. Še tisti večer so prišli gospod župnik s „štolo“. Dolgo so se mudili pri bolniku. „Tako!“ — pravijo na zadnje zadovoljni. „Jutri je sv. maša radi prvega sv. obhajila ob 7. uri — pridem pa vas še pred mašo obhajat.“

Bolnik se je jokal veselja.

Drugo jutro za rana glasil se je zvonček proti hiši, kjer je ležal bolan naš ubogi znanec. Nekaj pobožnih molilcev je spremljalo Najsvetejše.

Ko duhovnik vstopijo v sobo, bilo je vse lepo pripravljeno. Jerica bila je naprosila mater, da so ji posodili sveto razpelo, svečnike in sveče, in beli, domači prt, da je ž njim pregnila mizo v bolnikovi sobi.

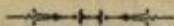
Sama je klečé pri postelji pričakovala dohoda duhovnikovega. Belo je bila oblečena, venec je imela na glavi, svečo z belim robcem in mašno knjigo je držala v roki.

Kako bi mogel povedati, kako lepo, veličastno je bilo sv. obhajilo tega bolnika! Kako bi mogel pokazati radost Jeričino, ko je s „stricem“ vred izgovarjala besede „Gospod, jaz nisem vreden, da greš pod mojo streho . . .“

Solznih oči so vstali pričujoči, ko je bilo sveto opravilo skončano. Jerica pa je šla naravnost v šolo, kjer se je pridružila drugim učenkam, namenjenim k prvemu svetemu obhajilu.

S koliko ljubeznivostjo je gotovo Gospod pričakoval tega angelja pri angeljski mizi!

Da bi pač Korena posnemali odraščeni pri veliko-nočni spovedi; ljubki prvoobhajanci pa nedolžno, junaško Jerico!

IV.

Trd lešnik — zlato jedro.

Precej pozno v noč je že. Zato pa tudi ne bi bil vsakdo pripravljen voziti po slabih potih v ruski pustinji. A postrežljiv kmetič, preprost katoliški naseljenev v Rusiji, se je vdal prošnjam tujca, ki je prišel že kasno v vas ter iskal voza, da se pripelje še do devete ure zvečer na daljno postajo; ob tej uri je odhajal vlak. Dasi je tujec — bil je ruski trgovec — obetal precejšnje plačilo, vendar kmetiču ni bilo za denar; le iz postrežljivosti se je pogodil, ker v vasi nihče drugi ni imel pripravljene vožnje. Naložil je torej na svoj voz trgovca in poleg njega kovčeg.

Med potom sta se razgovarjala o marsičem.

„Naseljenci ste pa vendarle čudaki“, pravi v pogovoru trgovec. „Potite se in mučite, marljivo delate in sejete, pa komu? Le drugim v prid in dobiček delate. Zakaj se vendar sami ne lotite trgovine? Čemu drugim prepuščati?“

„Dokler blešči lemež, kmet ni revež“, odvrne mrzlo kmetič; „pri kupčiji in obilni trgovini pa ne gre vselej popolnoma brez laži in prevare, mi pa imamo po večjem še nekaj vesti.“

„Vest! Kaj pa je vest?“ posmeje se surovo tujec. „To si le domišljujete. O vesti so vam kvasili, in vi ste bili dovolj neumni, da ste jim verjeli. Kaj pa je prav za prav vest?“

Naseljencu se je zmračilo oko, popotnik mu ni bil nič kaj všeč.

„Hm“, izgovarja počasi, „nisem tako vajen govoriti, da bi vam povedal, kaj si mislim in kaj verujem. Vendar pa tako sodim, da je vest oni notranji glas, ki mi pravi, kaj je krivica, greh pred Bogom.“

„Greh! Lepe ste se zopet odkrižali! Glejte, oče, greha niti biti ne more! Ako je tudi Bog v nebesih, — seveda, videl ga še nobeden ni, — imel bi precej opravičiti, ako bi za vsakega posebej preiskaval, kaj misli ali dela.“

Utihnili je verni kmet po teh besedah ter pognal konje, da so zdirjali v teku po poti navkreber, pipo pa je spravil; kadar je bil jezen, mož ni kadil.

„Hm, hm“, odvrne potem, „greha torej ni? Ali vi ne verujete v greh?“

„Seveda ne“, poučuje tujec; „bral sem veliko knjig v raznih jezikih, in te knjige dokazujejo, da ni greha. Izmislili so si ga prebrisani duhovniki. Glejte, ako bi greha ne bilo, ne bilo bi potreba tudi teh postopačev, bojé se za svoj kruh. Kajpada vi prosti ljudje ste pa tudi toliko nespametni, da vas lahko slepé. Olikanci in izobraženci so se jih že otresli, ker so spoznali slepila.“

Preprosti kmetič je zamišljeno gledal pred se.

Trgovcu se je zdelo, da ga ima že na svoji strani, zato nadaljuje: „Ko ne verujete več v take stare bajke,

tedaj ste prosti; nič več vas ne bodo ovirale mračnjaške misli pri delih, prosti boste v vsem.“

„Greha torej ni? Vesti človek tudi nima? In sodbe po smrti tudi ne?“ vprašuje naseljenec iz nova.

„Seveda ne!“ odgovarja trgovec. „To so same bajke. Ne menimo se zanje, človeku so v življenju le v zapreko.“

Pošteni naseljenec nekaj časa molči, potem pomenljivo pravi: „A jaz vam dokažem, da je greh, da je vest, in da je zelo koristno, ako ljudje to verujejo.“

„Ne, nikdar ne, ljubi oče“, smehlja se ošabno trgovec, „tega mi ne morete dokazati. Prebral sem o tem več knjig, kakor imate vi las na glavi. O tem me ne preveri nobeden. No, kako bi mi pa kaj dokazali, da je greh, in da je koristna vera v to?“

„Potrpite!“ odvrne voznik hladno. Le pomilovalen nasmeh se je pokazal še na tujčevih ustnicah, nato sta pa oba utihnila.

Nekako jedno uro sta se tako vozila. Tema je legla na samotno in pusto pokrajino. Drugega glasu ni bilo čuti, kakor drdranje voza in topotanje konj.

„Kako dolgo se bomo vozili še do postaje?“ pretrga tihoto trgovec.

„Deset kilometrov okrog ni nobene vasi, nobenega človeškega bivališča“, odvrne voznik zamolklo. „Tukaj je pustinja najnevarnejša, lani sta izgubila tukaj dva grška trgovca denar in življenje. Ondi je pa znamenje, kjer je bil pred štirimi leti oropan in ubit bogat žid.“

Popotnika je mrzel pot oblival, pa zopet mu je vroče prihajalo. Nehotó poseže v žep ter izvleče majhen samokres. Hipoma pa se obrne kmet ter zadene nenadno s komolcem roko trgovčevo, v kateri je imel orožje. Palo

je na dno voza, in voznik seže kakor blisek po njem ter ga spravi.

Plašno ga je pogledoval trgovec, a onemel je, ko vidi strašni obraz prej tako prijaznega kmetiča. V istem trenutku je postal voz. Naseljenec skoči z voza, in v istem hipu je imel iznenadenega tujca že na tleh.

„Grozovitež, kaj vendar hočete, ali ste brez uma?“ vpije s pojemajočim glasom.

„Umorim te“, pravi kmet z groznim naglasom. Izza visoke obutali potegne oster nož ter mu ga nastavi pred oči. „Poklekni, moli zadnji očenašek, s tem nožem izgubiš potem življenje!“

„Za božjo voljo, vam se meša!“ kriči trgovec ter se brani kakor besen. A zaman! S svojo težko, žilavo roko je tiščal kmet tujca na tleh; ni mu dal duška.

„Vzemite denar, a pustite mi vsaj življenje“, sopiha in prosi zopet trgovec.

„Denar tako dobim, ko si ti mrtev“, zasmehuje ga kmet.

„Zakaj pa me vendar hočeš umoriti? Usmili se moje žene in otroka. Prisežem ti, da ne zve nikdo o napadu. Vzemi vse, pusti mi le življenje!“ hrope tujec; toda kmet le molči. „Bog, usmili se me Ti!“ prosi trgovec z nova, ter se zaporedoma križa.

Nenadoma izpusti napadnik nasprotnikovo roko, prekriža roki na prsih ter mirno govori, poudarjajoč vsako besedo. „Sedaj si popolnoma v moji oblasti. Nikdo te ne more rešiti, denar tvoj ne, samokres ne, moč tvoja ne, um tvoj tudi ne. Ako te končam tukaj v samotni pustinji, kdo zve? Kdo se pač zmeni za to, ali si prišel na postajo, ali ne. Jaz sem pa tudi poštenjak, vsi me cenijo, niti na um ne pride nikomur, da sem te jaz umoril. Glej, če bi

misllil jaz tako, kakor ti, uničil bi te. A jaz se bojim Boga, kateri vidi vse skrivno, vidi me tudi tu v pustinji. Moja vest mi pravi, naj tega ne storim, ker je greh pred Bogom. Ker se bojim torej greha in posmrtné sodbe, pustim te pri življenju."

Klečóči strmo gleda kmeta, ki mirno, skoro veselo nadaljuje: „Smejal si se, da mi, preprosto ljudstvo, verujemo v greh in vest. Trdil si celo, da ti ne morem dokazati, kako dobra in koristna je taka vera. Prebral nisem toliko knjig, kakor ti, in dobro, da jih nisem. Le vera moja v greh in sodbo rešila ti je življenje. — Ali je greh? Ali je vest, in je-li koristno verovati to?"

Bledi, tresóči se tujec počasi vstane ter potegne preko čela, kakor bi hotel pregnati hud senj.

„Ali je greh? Ali je vest?" zopet vprašuje voznik.

„Za Boga, saj mora biti“, pravi tujec tiho.

„Tako, sedaj pa zopet sedite na voz. Poženem naglo, da popravimo zamujeno, in da ste vi ob devetih na postaji.“ Nož zatakne kmet zopet za obutal, potegne pipo, jo iz nova nabaše, prižge, sede poleg vedno še plašnega tujca ter naglo požene konja v dir.

Na vozu ni nikdo izpregovoril, dokler se ni zablíščalo iz dalje poslopje, kjer je bila postaja. Pred poslopjem je naseljenec ustavil konja, da je potnik lahko izstopil z voza; nesel je za tujcem še kovčeg na hodnik. Ondi stisne trgovec svojemu vozniku petindvajset rubljev v roko. A naseljenec se je mirno zahvalil zanje ter jih ni sprejel.

„Za tri rublje sva se pogodila, in več ne vzamem.“

„Zahvalim vas vendar za pouk“, pravi trgovec, „nauk je bil dober, le preostro vi poučujete. Svoj živ dan ne pozabim, kako sem dobil vero v greh in vest.“

„Ne zamerite, dragi gospod“, opravičuje se kmet. „Drugače bi gotovo ne bili verovali. Kaj čemo? Jaz sem ubog kmetič, pač ne znam tako poučevati, kakor učeni ljudje, toda Bog je dober učitelj ter ve pametno izbrati priliko, v kateri daje svoje nauke z najboljšim uspehom. Danes vas je naučil nekaj o grehu in vesti, prosite ga, da vas navadi še drugi del, o božjem Odrešeniku namreč in njegovi milosti, po kateri se odpuščajo grehi. Odpustite mi, da sem vas tako ostrašil, in večkrat mislite na pouk v pustinji!“

Bog daj, da bi po svetu ne bilo mož, ki bi potrebovali enakega pouka, kakor trgovec; vsi naj so trdni v veri, kakor preprosti, verni naseljenec.

v.

Ropar.

Spisal Fran L—er.

Borek je vasica na južnem Češkem, kake tri ure od mesta Bavorova oddaljena. Vasica ta ležala je pred 50 leti, po pripovedovanju mojega rajnega blazega očeta, med samimi črnimi, gosto zaraščenimi gojzdi. Dobro četrť ure od vasi na majhnem gričku je lepa cerkev, zraven nje pa župnišče (farovž). Druzega poslopja takrat pri cerkvi še ni bilo. Ob času sledeče dogodbe ni bilo še za varnost ljudi tako preskrbljeno, kot je sedaj. Zato se nihče čuditi ne more, da se je pogostoma kaka tatvina in rop ponavljal, posebno v bolj oddaljenih in osamljenih krajih. Tako je bilo tudi v Borku. Po dve leti je bil farovž kar čez

noč popolnoma oropan, tamošnji župnik grozovitno umorjen, njegova družina pa zvezana in neusmiljeno pretepana. Ni čuda, da, ko je bila fara Borek razpisana, se ni nihče za njo oglasil. Vsakega je plašil žalostni konec gospodov sprednikov. Šele po letu se je oglasil za njo nek mladi in krepki gospod. Bil je izvrstno izurjen v streljanji in neustrašen lovec. Podedoval je te lastnosti po svojem očetu, ki je bil nekdanj nadlogar.

Minulo je eno leto, minuli ste dve leti in po tatovih in roparjih nobenega sledu. Mislilo se je splošno, da so roparji brez dvombe kam drugam zašli ali pa da si ne upajo nad mladega v orožji izvežbanega gospoda. Gospod je pa sam po svoji previdnosti naznanil precej ob svojem prihodu, da ne gre nikoli drugače po noči obhajati, kakor da pride po njega s cerkovnikom še eden izmed ključarjev.

Slišalo se je namreč, da so se te dolžnosti duhovnika, po noč iti obhajati, posluževali roparji za svoje hudobne nakane. Prisilili so večkrat cerkvenika, da je šel z njimi gospoda klicati k bolniku in kakor hitro so se vrata odprla, pridrli so noter in oropali ves farovž. Ob enem je pa gospod ljudi naprosil, kadar bi slišali v farovžu streljanje, da naj hitro pritekó na pomoč.

Ljudje so že skoro pozabili na prejšnje žalostne dogodke in tudi gospod je bil sam pri sebi nekako brezskrben.

Bil je lep spomladanski večer. Solnce se je skrilo za visokim gozdom. Na cvetočem vrtu poleg farovža je stal župnik in zamišljeno zrl na bučele, kako se težko obložene vračajo domu s sladke paše.

„Bog daj dober večer, častiti gospod!“ pozdravil je nagloma iznenadenega gospoda neki stari sivi mož, ki se

je ravnokar mimo vrta počasi in z netajenim trudom komaj vlekel.

„Bog ga daj“, odgovori prijazno gospod in se približa vrtni ograji. „Kam pa, kam?“ „Tje doli v vas, saj že tako komaj lezem, pa kako bi tudi ne! Iz Palestine je pač daleč, pri grobu „Križanega“ sem bil in sedaj se vračam ves oslavljen in bolehen.“

Tako odgovarja stari mož in se nasloni na leseno vrtno ograjo. Bil je bolj majhne postave, in kakor je kazala dolga siva brada in lasje že precej star. Oblečen je bil kakor puščavnik v dolgo rjavo haljo in na vratu visel mu je molek z izvanredno debelimi jagodami in velikim lesenim križem.

Enako oblečenih mož videl sem velikokrat še kot majhen otrok. Bili so navadno zelo pohlevni ljudje in znali so marsikaj lepega pripovedovati. Marsikateri prehodil je velik kos sveta in skoro vsaki je vedel kaj o sveti deželi povedati. — Župnik je z usmiljenjem opazoval ubozega trudnega starčka. Po kratkem molku povabi utrujenega na vrt in ponudi mu sam v farovžu prenočišče.

Vstopita v farovž in gospod naroči za oba večerjo. Pred in po večerji pripoveduje neznani romar gospodu marsikaj zanimivega o sveti deželi, posebno pa o mestu Jeruzalemu. Ob $\frac{1}{2}$ 9 poprosi gospoda, da si želi še svoje navadne molitve opraviti in da pojde potem v Božjem imenu počivat. Gospod ga noče več nadlegovati z različnim popraševanjem, odkaže mu v hišterni posteljo in želeč mu lahko noč odide v svojo zgornjo sobo, ki je bila nad hišterno.

Eno uro pozneje zaspi. Naenkrat se mu zdi, kakor bi ga kedo iz spanja budil. Vzdigne se nekoliko in po-

sluša, pa v nočni temi je vse mirno, le ura na steni s svojim navadnim tik — tak, tik — tak moti tihoto. Vleže se torej in zopet mirno zaspi. Pa nagloma se zopet zbudi — posluša, pa vse je mirno, tiho. „Kaj pa to pomeni?“ vpraša gospod samega sebe „saj je vendar vse mirno, nikjer nobenega glasu in šuma?“ Vstane in gleda, pa v tem zapazi, da je v hišterni luč. Bilo je namreč v enem kotu stropa v hišterni neznatno okence v gornjo sobo župnikovo. Okence je bilo ljudem tudi domačim v hišterni popolnoma skrito. Okenca ni nihče zapazil in župniku je služilo v to, da je lahko natihoma svojo družino opazoval, kako se vede v njegovi nenavzočnosti.

„Ali je mož zaspal in svečo goreti pustil?“ Poluglasno zašepeta župnik in gre k okencu pogledat. Ostrmi!

V hišterni pri mizi sedi mož brez brade, na glavi ima kratke črne lase, v rokah pa drži velikanski svoj molek in odpira njegov križ. Na mizi pred njim leži siva dolga brada in siva lasulja. Iz odprtega križa jemlje in na mizo polaga različne večje in manjše vitrihe. Eden mu pade na tla, mož se pripogne, da bi ga pobral in halja se mu nekoliko odpre. Župnik zagleda okrog njegovega pasa dva samokresa in več nožev. Spozna takoj, da ima nevarnega roparja v hiši. Plane hitro k puškam in samokresom, ki so viseli na steni. Poskuša, če so vsi nabasani. Vzdigne neko škrinjo, ki je ležala pri vratih in jo brez vsega hrupa primakne k vratom. Čaka srčno.

Po nekoliko minutah vzdigne se mož od mize, zapre nalahkoma vrata za seboj, stopa počasi po stopnicah gori in se približa naravnost k župnikovemu stanovanju. Možu je moralo biti farovško poslopje jako dobro znano.

Potrka na vrata enkrat, ko pa nobenega glasu ni, potrka v drugič.

„Kedo je?“ praša znotraj župnik.

„Jaz sem, prečastiti gospod, spodaj me je vaš cerkvenik zbudil in je prišel po vas, da greste hitro obhajati neko na nagloma zbolelo osebo na Selo.“

„Čudno, ljubi moj, da ni prišel cerkvenik s ključarjem mene sam poklicat, saj ima ključ od vežnih vrat, torej mu ni treba na okna hišterne trkati in vas buditi. Povejte mu; naj le sam gori pride.“

Ropar je utihnil, ko mu je tako spodletelo. Mislil je, da se župnik v naglici napravi in vrata odpre.

Nastalo je zopet tiho in je trajalo skoro $\frac{1}{2}$ ure. Kar naenkrat začuje v sobi župnik pri vratih stojé rahlo žagati. Pristopi še tesneje k vratom. Bilo je precej temno, posebno pri vratih. Župnik napenja oči, da bi opazil, v katerem delu vrat hudobnež žaga — pa zastonj, nič ne vidi. Potiplje previdno vrata in blizo ključavnice naleti z roko na zelo tanko, drobno žagico.

Hitro potegne raz steno ojstro nabrušeni lovski nož in čaka ugodnega trenutka.

Ropar zunaj vrat misli, da je župnik zaspal, izžaga v vratih luknjo, pomoli roko skozi in išče ključ, da bi ga ven potegnil in vrata odprl, — v tem hipu pa udari župnik roparja z ojstrim nožem po roki in mu skoro do cela preseka prste. Sliši se vsklik in kletvina, katerej kar hkrati sledi ojstro žvižganje, ki strašno odmeva v nočni tihoti po praznih dolgih mostovžih.

Z groznim žvenketanjem in praskotom padajo na tla ubite šipe v oknih sobe župnikove. In predno se župnik zavé, prikaže se v vsakem oknu človeška podoba, ki sili

noter priti. Pa orožju privajeni in srčni župnik ne izgubi tudi v tem odločilnem trenutku miru in poguma. Nastane strašna borba. Župnik snema eno puško za drugo razsteno in strel za strelom doni po prostornem župnijskem poslopju. Marsikateri izmed roparjev izgubi ravnotežje in pade s celo težo svojega telesa doli, pa kakor bi iz zemlje rastle, zopet se drugi v oknu prikaže in nadomesti izgubo svojega tovariša. Župnika začnejo že opuščati telesne moči in vse upanje srečne rešitve. — Že zadnji nabasani samokres rabi v svojo obrambo.

Pa kadar je potreba najhujša, je Božja pomoč najbližja. Doli v vasi Borku slišijo streljanje, spomnijo se župnikovih besed, in brez obotavljanja in strahu poberejo možje in mladeniči, kar jim v roke pride: sekire, kladva, puške itd. in hitijo k farovžu, kamor so prišli res že ob skrajni uri. Udarijo na celo druhal roparjev, nekatere ranijo, druge zvežejo in le trem, med njimi tudi njih poglavarju, posrečilo se je zbežati. Pred sodiščem dokazalo se je, da se je skrivala eno uro daleč od Borka v globokem in temnem gojzdu cela tropa do 30 roparjev, ki so v celem kraju ropali in morili.

Dve leti pozneje vjet je bil tudi njih glasoviti poglavar s presekanimi prsti na desni roki, in dobil je zasluženo plačilo — smrt na vislicah.

Upor Moti-Gedža.*)

(Povest R. Kinlinga.)

V Indiji je živel posestnik, kateri je hotel iztrebiti del gozda, da napravi kavine nasade. Ko so bila drevesa posekana, majhno grmičevje požgano, treba je bilo lotiti se štorov in panjačev. Dinamit je v tem slučaju jako drago sredstvo, ogenj pa deluje prepočasi. Nekomu je prišla v glavo srečna misel, da se porabi za to delo kralj živalij, t. j. slon. Lahko jih koplje s svojima klikama in vlačí panjače z vrvjo proč. Tako je storil posestnik. Najemal je po jednega, po dva, po tri slone, in začel delo. Najboljšega slona je imel najslabši priganjač ali „mogut“. Ime tej izvrstni živali je bilo Moti-Gedž. Slon je bil polna in neodjemljiva lastnina svojega moguta, kar bi pa ne moglo biti, ko bi v deželi veljali domači zakoni, kajti Moti-Gedž je bil slon, kakoršnega bi lahko zavidali indijski kralji, in ime njegovo pomenjalo je v prevodu: biser mej sloni. Pod angleško upravo je pa priganjač Diza lahko mirno imel svojega slona. Povedati moramo, da je bil nezmernež. Ko mu je Moti-Gedž zaslužil mnogo denarja, se je upijanil in tolkel slona z železno kljuko palice svoje po občutljivih parkljih sprednjih nog. V tacihi slučajih se pa Moti-Gedž vendar ni jezil in ni poteptal do mrtvega svojega gospo-

---

*) V tej povesti se duševne zmožnosti slonove pač preveč povzdigujejo. Pisatelj je pa nam slona opisal, kakor o njem mislijo priprosti vražni ljudje v Indiji. Vsaj se tudi pri nas dobé ljudje, ki verujejo, da živali popolnoma razumijo, kaj ljudje govoré. Resni prirodoznanci pa slonom nikakor ne priznavajo takih duševnih sposobnostij.

darja, kajti vedel je, da ga neha tepsti in jame poljubljati po rilcu, plakati in imenovati ga: svojo ljubezen, svetlobo duše svoje in mu dá vodke. Moti-Gedž je jako rad imel vodko, posebno arak. Če mu niso dali boljšega, pil je tudi rad palmovo vodko. Potem se je Diza navadno ulegel slonu mej noge in zaspal. Ker je Diza za to navadno izbral sredo kakih kolovozov, je Moti-Gedž skrbno varoval svojega gospodarja, kajti ni pustil dalje niti vóz, niti pešcev, niti jezdecev. Vsak promet je prenehal, dokler se ni izljubilo Dizi prebuditi se.

Dokler je delal dnino pri posestniku, ni bilo misliti na spanje. Zasluzek je bil prevelik, da bi ga bilo kazalo izgubljati. Diza je sedel po cele dni na vratu Moti-Gedžu, dajal mu povelja, in ko je Moti-Gedž rual s svojimi prekrasnimi klikli panjače, ali vlekel s svojimi močnimi pleči za vrv, je Diza tolkel ga z nogami po tilniku in nazivljal ga kralja vseh slonov. Ko je prišel večer, dobil je Moti-Gedž celo merico araka in zalil ž njim 300 funtov zelene krme. Diza se je tudi udeleževal tega popivanja, potem pa pel pesmi, sedeč slonu pred nogami, dokler ni prišel čas, da je zaspal. Jedenkrat na teden peljal je Diza slona k vodi in ko se je ta valjal po vodi, ga je on drgnil z metljo in strgal z opeko. Potem mu je Diza ogledal noge, preiskal mu oči, obrnil ušesa, če ni kje kacih ran, mozoljev ali vnetij. Ko se je končalo to ogledovanje, vrnila sta se, Moti-Gedž ves črn in blesteč, mahajoč z dva metra dolgo odlomljeno vejo, katero je držal v svojem rilcu, Diza pa spletajoč svoje dolge, mokre lase.

Tako sta mirno živela in prislužila mnogo denarja, dokler se v Dizi ni zopet vzbudila želja po pijančevanju. Hrepenel je po pijanosti, kajti majhne pijače niso za dru-

zega, da mu jemljó moštvo. Šel je k posestniku in mu plakajoč naznanil, da mu je umrla mati.

„Saj ti je že umrla pred dvema mesecema, ko smo poslednjikrat želi; poprej ti je pa umrla tudi že jedenkrat lansko leto, ko si delal pri meni“ — rekel je posestnik, ki je dobro poznal navade domačinov.

„Ne, zdaj je umrla moja teta, ki je bila za-me druga mati“, pomagal si je Diza iz zadrege in se močneje zajokal. — „Zapustila je osemnajst majhnih otrók brez strehe in jedi in sedaj bodem moral jaz polniti male želodčke“ — rekel je Diza in tolkel z glavo ob tla.

„Kdo ti je prinesel to naznanilo?“ vprašal je posestnik.

„Dobil sem pismo.“

„Pa saj pošta k nam že ni prišla ves teden. Pojdi na svoje mesto!“

„V naši fari razgraja vročnica, in vse moje žene so pomrle“ — vpil je Diza in ves čas so ga zalivale neposiljene solze.

„Pokličite Šejhuna, on je z Dizo iz jedne vasi“, rekel je gospodar. — „Šejhun, ali ima ta mož ženo?“

„He,“ rekel je Šejhun, „ne, ne! Nobena ženska v naši vasi ga še ne pogleda — rajši bi vsaka tega-le slona.“ In Šejhun se je zasmeljal.

Diza je dalje rjovel in jokal.

„Nehaj že, če nočeš sebi slabo!“ zaklical je posestnik.

„Spravi se na delo!“

Diza se je osrčil.

„Ne! Sedaj pa povem resnico!“ — rekel je, solzeč se. — „Že dva meseca je minolo, ko nisem bil pijan. Hočem odpusta, iti izpred oči tvojih in napiti se kje daleč

od tvojega blagoslovljenega posestva. Tako tebi ne naredim nobenih skrbi.“

Posestnik se je zasmehljajal.

„Diza“, rekel je, „ti govoriš resnico. Takoj bi te odpustil, ko bi kdo drugi mogel voditi tvojega slona, dokler se ti ne povrneš. Ti veš, da uboga samo tebe.“

„Oslepim naj, če se ne povrnem v desetih dneh. Zakolnem se pri svoji veri, pri svoji vesti, pri svoji duši! Kar se pa tiče teh deset dnij, prosim gospod, da semkaj pokličem slona.“

Gospodar je dovolil, in na močen Dizov krik, ki je kar letel skozi ušesa, pokazala sta se klika izpod sence drevesne skupine, kjer je Moti-Gedž pričakujoč gospodarja metal prah po sebi.

„Ljubček mojega srca, daj mi uho“, — rekel je Diza, ko se je ustavil pred slonom.

Moti-Gedž je dal svoje uho in objel Dizo z rilcem.

„Pojdem od tod“, — rekel je Diza.

V očeh Moti-Gedža se je zasvetilo. On je kakor njegov gospodar ljubil pohajkovanje. Sprehajajoč se, se po strani lahko izkopljejo vsakovrstne stvari.

„Ti stara, nerodna svinja, pa ostani tukaj in delaj.“

Četudi si je slon prizadeval kazati se zadovoljnim, vendar je veselje iz očíj mu zginilo. Ni maral ruvati štorov, ker je to kvarilo njegove zobe.

„Pojdem za deset dnij, ljubček mojega srca! Daj svojo desno nogo, nagubančena žaba iz izsehle luže, odštejem ti na njej to število.“

Diza je vzel železno kljuko in odštel Moti-Gedžu deset udarcev po parkljih.

Moti-Gedž je stokal in od bolečin prestavljal noge.

„Deset dnij delaj, ruj šture in ubogaj vse Šejhuna. Posadi ga hitro sebi na vrat.“

Moti-Gedž je zavrnil konec svojega rilca, Šejhun je postavil nogo nanj in na mah je zletel slonu na vrat.

Diza je podal ankus — težko železno palico z ostrim koncem. Šejhun je udaril slona po glavi, kakor kamenar udarja po kamenju. Moti-Gedž je zarjuvel skozi svoj rilec.

„Stoj mirno, mrjasec! Deset dnij bode Šejhun priganjač tvoj. Sedaj se pa poslovi od mene, ljubljeno čudovišče! Varuj svoje dragoceno zdravje in ubogaj, moj poveljitelj, kralj, biser med sloni, najlepša lilija na polju! Zdrav ostani!“

Moti-Gedž objel je s svojim rilcem Dizo in ga dvakrat privzdignil. Tako se je navadno poslavljajal od gospodarja svojega.

„Sedaj bode delal“, — rekel je Diza posestniku. „Morem li jaz iti?“

Posestnik je prikimal in Diza je izginil mej drevjem, ali Moti-Gedž se je odpravil rovat šture.

Šejhun je jako prijazno ravnal ž njim, pa vendar se je Moti-Gedž čutil nesrečnega in zgubljenega ves čas. Šejhun mu je dajal nemalo sladkih koreninic in praskal ga je pod podbradkom. Majhen Šejhunov deček igral se je ž njim zvečer po delu, in žena Šejhunova imenovala ga je ljubčkom svojim. Moti-Gedž pa je kakor Diza bil po natori ustvarjen za samsko življenje in ni razumel teh rodovinskih radostij. Manjkalo mu je njegovega pijanega gospodarja, pijanega spanja, divjih pobojev in divjega laskanja. Vendar je pridno delal, da se mu je čudil posestnik.

V tem je Diza se klatil po poti, dokler ni zadel na svatbeni sprevod svojega lastnega rodu.

Popivajoč, plešoč in udajajoč se razuzdanemu veselju s svojimi zemljaki, je popolnoma pozabil, kako da teče čas. Naposled je prišlo jutro jednajstega dne, ali Diza se ni povrnil. Moti-Gedža spustili so z vrvi na dnevno delo. Stresel se je, pogledal okrog, zmajal s pleči in odpravil se v drugo stran, kakor s kakim posebnim namenom.

„Hi, ho! nazaj, nazaj“, zakričal je Šejhun. „Pojdi nazaj in postavi mene na vrat, nesrečna gora, lepota vrhov! Stoj na mestu, lepota vse Indije, ali ti pa polomim vse parklje na tvojih debelih nogah.“ Moti-Gedž je malo zarjovel, ali ni ubogal. Šejhun je tekel za njim z vrvjo in ga je vjel. Tedaj je Moti-Gedža naprej nagnil ušesa, ali Šejhun se zato ni zmenil, dasi je razumel ta znamenja, temveč je glasno zakričal nad njim.

„Ne, bratec, s tem me ne prestrašiš! Pojdi na svoje mesto, vragov sin!“

Moti-Gedž je pa še bolj naprej obrnil svoja ušesa in zarjovel je v svoj rilec. Tega je bilo dovolj. Potem je Moti-Gedž kot pohajač z rokami v žepih, počasi z vejico v rileu namesto zobotrebca hodil po otrebljeni poljani, kakor bi se posmehoval drugim slonom, kateri so delali.

Šejhun je povedal gospodarju, kako je. Gospodar je z bičem v roki prišel jezen iz hiše. Kot odgovor na to ljubeznivost belega človeka je Moti-Gedž planil nanj preko vse razčiščene poljane, in ustavivši se blizu hiše, je glasno zarjovel in položil svoj rilec naravnost na verando. Potem je dolgo stal, veseleč se svojega nagajanja se je tresel, kolikor se le more tresti ta velika žival.

„Treba ga je naučiti“, rekel je gospodar. „Tako bode tepen, kakor še ni bil nikdar noben slon. Daj Kala-Negu in Nezimu dvanajstfuntni verigi in ukažite jima, da mu vsak dá dvanajst udarov.“

Kala-Neg, v prevodu Črna kača, in Nezim bila sta največja slona na posestvu in jedna njiju dolžnostij je bila izvrševati najhujše kazni pri slonih, ker tega noben človek ne more storiti s svojimi močmi. Vzela sta verigi, kateri so rabili namesto bičev, in rožljajoč ž njima v rilcih sta se mu jela s strani približavati, da bi ga obšla z dveh strani. Moti-Gedž v svojem 39letnem življenju še nobenkrat ni bil kaznovan in tudi sedaj očevidno ni imel veselja podvreči se temu novemu poskusu. Čakal je, obračajoč glavo sedaj na desno sedaj na levo, opazujoč, kje bi se v debele lakotnice Kala-Negu dali globoče zasaditi topi „zobje.“ Kala-Neg ni imel klikov, zato je pa naposled se umaknil daleč v stran Moti Gedžu, četudi je veriga bila znamenje oblasti, in delal se je, kakor bi verigo imel le za zabavo. Kar se pa tiče Nezima, se je že davno obrnil nazaj in storil po svoje. To jutro ni imel veselja do pretepanja. Tako je ostal Moti-Gedža sam in široko vzdigoval ušesa.

Posestnik ni več silil in Moti-Gedž je dalje za zabavo ogledaval posestvo. S slonom, ki neče delati, in ni privezan na vrvi, je ravno tako težko ravnati, kakor z 80tonnim topom, ki se odtrga na ladiji v grdem vremenu.

Moti-Gedž je tepljal svoje stare tovariše po hrbtu, kakor bi jih popraševal, je li lahko rovati šture? . . . . Delal se je, kakor bi slonom hotel reči, da je neumnost delati, da imajo neodjemno pravico opoldne dolgo počivati, šetajoč tja in sem je kaj slabo vplival na druge slone, dokler se ni povrnilo solnce in se je povrnil na svoje stojišče, da dobi krme.

„Če nečeš delati, pa tudi ne bodeš jedel“, rekel je Šejhun jezno. „Ti divji, neizobraženi slon, poberi se nazaj v temne gozde.“

Majhni temnokoži otrok Šejhunov se je plazil po tleh in stegoval svoje debele ročice k veliki senci v vratih. Moti-Gedž je dobro vedel, da je ta otrok za Šejhuna najdražje bitje na svetu. Stegnil je rilec in ga zaobrnil na tak vabljev način, da je temnopolti otrok z veselim klicem skočil nanj. Moti-Gedž je hitro vzdignil otroka in ga držal v zraku 12 čevljev nad očetovo glavo.

„Veliki Bog!“ zaklical je Šejhun. — „Prinesem ti dvanajst kolačev iz najboljše moke, po dva čevlja velike in namočene v rumu, poleg tega pa še 200 funtov mladega sladornega trstja. Usmili se me in položi na tla mojega bednega dečka, v katerem je vse moje življenje, vse moje veselje!“

Moti-Gedž je spustil otroka na tla in ga položil mej sprednji nogi, kateri bi lahko razteptali na kosce Šejhunovo kočjo, čakal je, da se mu dá obljubljena krma, in še le, ko jo je dobil, se je temnokoži otrok nepoškodovan izplazil izpod njega.

To noč je Moti-Gedž spal in videl Dizo v sanjah. Jedna iz mnogih tajnostij slonovega življenja je ta, da njih ogromno telo potrebuje manj spanja, kakor katera koli druga žival. Zanj je dosti štiri ure spanja, dve do pol noči, ko leži na jedni strani, in dve po pol noči, ko se preobrne na drugo stran. Ostale ure po noči pa slon je, premiče se semtrtja in lahko grči.

O polnoči je Moti-Gedž odšel s svojega stojišča, ker mu je prišlo na misel, da leži Diza pijan kje v temnem gozdu brez vsakega varstva. Vso noč je stikal po gostem

grmovju, težko dišoč, trobeč v svoj rilec in migajoč z ušesi. Šel je tudi k reki in bredil po plitvih mestih, kjer ga je Diza navadno umival, pa tudi tam ni bilo nobenega sledú. Dize ni našel, zato je pa jako vznemiril druge slone na posestvu, in skoraj do smrti je prestrašil nekaj ciganov, ki so prenočevali v gozdu.

Ko se je naredil dan, povrnil se je Diza. Bil je jako pijan, in bal se je nesreče, ker se ni povrnil o pravem času. Poznajoč naravo svojega slona, je veselo se oddahnil, ko je zagledal, da je hiša in vse posestvo celo, nepoškodovano.

Moti-Gedž bil je na svojem stojišču in je čakal zajutrka. Po svojem nočnem sprehajanju čutil je silen glad.

„Pokličí svojo žival,“ rekel je posestnik.

Diza je čudno zakričal v tem tajinstvenem jeziku, v katerem so po mnenju nekaterih mogutov govorili na Kitajskem o začetku sveta, ko še neso vladali ljudje, ampak sloni. Sloni nikdar ne skačejo ali lahko tekó. Ko bi slon hotel doteči brzovlak, bi ne skakal, pa bi ga vendar dotekel. Tako je Moti-Gedž stal pred posestnikovo hišo, predno je opazil Šejhun, da je slon ostavil svoje mesto.

Moti-Gedž je planil k Dizi, da ga objame, veselo trobeč z rilcem. Žival in človek sta plakala, tipala drug drugega, da se prepričata, da sta zdrava in nepoškodovana.

„Sedaj pojdiva delat“, rekel je Diza. — „Vzdigni me, sin moj, veselje moje.“

Moti-Gedž ga je vzdignil na vrat, in odšla sta rovat in vlačit najtežje šture.

Posestnik se je preveč čudil, da bi se jezil.

VIII.

Od smrti vstal.

Od prave, resnične smrti je le jeden vstal, namreč Jezus Kristus. Tega vstajenja spominjamo se o Veliki noči. Vsi drugi pa, ki so umrli resnično, a vstali zopet od smrti, niso storili tega po svoji moči, ampak bili so obujeni po vsemogočnosti Božji.

Večkrat se pa zgodi, da koga tako krč zgrabi, da je kakor mrtev in ga celo vešče oko zdravnikovo spozna za mrtvega, ker nima v resnici nič na sebi, kar bi kazalo življenje v njem. Nekateri je še o pravem času pustil krč in so se rešili smrti lakote v grobu, nekateri so pa tudi že morali umreti. Kako se je nekomu godilo, ko ga je taka navidezna smrt zadela, o tem je sam pripovedoval:

„Bil sem v banki bogatega bankirja Gilberta nastavljen kot računovodja. Nekaj dni že sem bil pust in klavern, tako, da sem hotel takoj nastopiti svoj vsakoletni dopust, zlasti še, ker me je moja žena zelo nagovarjala, naj to storim; vendar predno sem šel na dopust, moral sem še nekaj jako zamotanih računov v red spraviti.

Bilo je 14. avgusta proti večeru. Vsi gospodje bili so že pisarno zapustili, le jaz sam sedel sem še notri, da bi našel napako pri računih. Cel dan bilo je jako soparno in jaz nisem imel prav nič veselja ubijati si glavo z zmedenimi računi, ali imel sem trdno voljo najti napake. V vseh udih čutil sem neko težo in trudnost. Kar nena doma se me loti nepopisljiv čut, zdelo se mi je, kakor bi bila padla pajčevina po vsem telesu name in zgubil

sem vse svoje telesne moči. Sedel sem trd na svojem mestu, kakor bi me bila nenadna smrt dohitela.

Duševne moči pa mi niso izginile; videl sem vse, kar je ravno pred menoj ležalo; moj posluš pa je bil še celo natančnejši, slišal sem celo najbolj oddaljen ropot na ulici natančno. Vedel sem dobro, kaj se z menoj godi, v kakem položaju sem, da me je napadel krč. Čutil nisem nikakih telesnih bolečin, le misel, kaj se lahko z menoj zgodi, močila me je bolj, ko vse drugo.

Kmalu bilo je okoli mene tako temno, da nisem mogel nič več razločevati, ali očij pa vendar nisem mogel zapreti. Kar začutim korake v obližju. Okno, ki vodi v steklen blagajničen oddelek, je nekdo odprl. Videti nisem mogel kedo in katero okno, ker moje oči so gledale nepremakljivo ravno v denarno omaro.

Od začetka bilo je vse temno. Kmalu pa se je prikazal neki mož, ki je imel tatinsko svetilnico v roki. Jaz sem ga spoznal takoj, bil je Volmar, naš glavni blagajnik in vodja vse banke. Vzel je več ključev iz žepa in odprl omaro. Nato je vzel iz nje zvezek bankovcev in več kupcev zlatnikov in vse vkup spravil v usnjat mošnjiček, ki ga je imel pri sebi.

Potem se je obrnil in mrmral: „Ko bi to vedel naš računovodja, bi prišel kmalu na sled svoji pomoti v računih.“ Mislil je seveda pri tem name.

Na to hotel je oditi, kar pogleda po pisarni in zdaj zagleda mene. Videl sem, kako se je ustrašil in tresel od bojazni. Naposled pa se je ojunačil, stopil k meni in rekel:

„Rajner, ali ste vi? Za božjo voljo, kaj me gledate ako srpo?“

Pokril si je obraz z rokama in se togotil sam s seboj, da se je tako izdal. Nato stopi zopet k meni in reče: „Vi se veselite, da ste me zalotili, ali varujte se, morebiti bi bilo bolje za vas, ko bi me ne bili.“

Mahoma zdela se mu je pa moja nepremičnost čudna in rekel je: „Kaj sedite tukaj tako nemo in nepremakljivo? Kaj ne, jaz sem vam šel v past? Ali ne znate govoriti? Rajner!“

Ker mu pa le nisem odgovoril, prijel me je za ramo in mi posvetil v obraz. Pa takoj skočil je nazaj in vzkliknil: „Moj Bog, saj je mrtev!“

Pri teh besedah izpustil je svetilko in me sunil, da sem padel na tla in obležal kakor mrtvec.

Kaj se je sedaj z menoj godilo, tega ne vem, ker sem zgubil zavest. Ko sem se zopet zavedel, ležal sem v mrtvaško obleko napravljen na postelji v moji sobi. Poleg mene so gorele sveče, četudi je bil dan. Moja žena klečala mi je pri nogah in jokala in zdihovala. Svoje duševne bolesti mi ni mogoče popisati, jel sem že obupavati, da bi se rešil iz tega stanja.

Kmalu na to stopili so štirje možje v sobo. Bili so bankir Gilberti, moj zdravnik dr. Bril, blagajničar Volmar, in policijski komisar. Bankir vprašal je zdravnika, ali ni morebiti moja smrt le navidezna?

Zdravnik se je nasmejal in rekel: „Rajnerja je zadela kap, moral se je kake stvari ustrašiti.“

„Torej je Bog moža ravno ko je svoje hudodelstvo izvrševal, s smrtjo kaznoval“, rekel je bankir slovesno, „vse, kar se tukaj godi, je pisarniška tajnost; za to vas prosim, da o tem molčite. Banki izneveril je namreč nekdo velikansko svoto; koliko, tega še sam natanko ne vem.“

Gospod Volmar bude tako prijazen, da vso stvar še jedenkrat natančno razloži.“

Jaz sem takoj jel sumiti, da bode Volmar mojo navidezno smrt v to porabil, da vso svojo krivdo name zvali. Začel je pripovedovati:

„Ko sem šel iz gledališča domov, zapazil sem v banki luč. Jaz sem hotel videti, kaj je in sem splezal skozi priprto okno, brez šuma v pisarno. In kaj zagledam! Pred odprto omaro stal je Rajner. Ko me zagleda, je grozno zavpil in padel na tla. Jaz sem poklical na to mestnega redarja in oba sva preiskala pisarno. Na Rajnerjevi mizi bili so mošnjički z zlatom, v njegovih žepih bankovci in v čumnati našla sva na pol sežgane račune.“

„In vendar zgodilo se je še več“, potrdil je bankir, „izneverilo se je gotovo 500.000 goldinarjev; da pa to dobimo, moramo preiskati Rajnerjevo stanovanje.“

S temi besedami so vsi štirje odšli. Ne dolgo potem pridejo pa zopet drugi, ki so zmerili mene, da bi vedeli, kolikšno krsto morajo napraviti. Ko so jo prinesli in položili mene, živega človeka, v njo, niso se mogli zdržati zlobne šale.

„Kaj ne, ta ravno spada semkaj v ta tesni prostor?“ rekel je jeden.

„Seveda“, odgovoril je drugi, „ko bi bil živel, bi ne bil dobil dosti večjega za vse življenje.“

Ko so odšli, prišla je moja žena. Položila je venee k mojim nogam in jokala in vzdihovala: „Vsemogočni Bog, dokaži njegovo nedolžnost!“

Drugo jutro so prišli in položili pokrov na mojo krsto. Bali so se namreč, da bi se truplo vsled vročine ne začelo

razkrajati. Ker se moje trepalnice niso dale zapreti, gledal sem, kako so me zakrili. Ko so končali svoje delo, bil sem v resnici vjetnik.

Koliko časa sem tako zaprt ležal, ne vem, zdelo se mi je cela večnost. Ko sem pomislil, kaj se boče z menoj zgodilo, sem se tako prestrašil, da sem mislil, da bom ob pamet. Hotel sem vpiti, a nisem mogel — — — kar začutim, da se mi gibljejo udje. Krč me je pustil. Napel sem vse moči in pokrov je odletel. Bil sem prost.

Komaj sem bil na nogah, bila je moja največja želja dokazati svojo nedolžnost. Kar v svoji mrtvaški obleki hitel sem po stopnicah na cesto in v bankirjevo hišo. Bilo je blizu polnoči. Hitel sem na vrt in iz vrta videl sem v bankirjevi pisarni luč; takoj sem šel tja, odprl naglo vrata in stal pred bankirjem. Ko me ta zagleda, skočil je strahu po konci in me nekoliko časa nepremično gledal.

„Rajner“, jel je jecljati naposled, „Rajner!“

„Dà, jaz sem, telesno stojim pred vami in prišel sem spričevati svojo nedolžnost.“

Hitro sem mu na to vso stvar razjasnil. Toda dolgo je trajalo, predno je Gilberti razumel vso stvar.

„Torej vas je le krč držal in ste s svojimi očmi videli, kako je Volmar banko okradel?“ rekel je čudeč se vsemu, kar je bil slišal iz mojih ust.

„Dà, jaz sem bil nema priča; še le, ko je mislil, da sem mrtev, prišlo mu je na misel, vso krivdo na me zvaliti.“

„In ko bi bilo vse to res, kako morete vi njegovo krivdo dokazati?“

„Jaz vem“, odgovoril sem mu, „da Volmar nima še vsega v varnosti, danes boče gotovo vse skušal spra-

viti. Če se mu danes ne posreči, se mu ne bode nikoli. Gotovo je sedaj pri svojem delu, pojdite z menoj, gospod Gilberti, še danes bodo njegove hudobije odkrite.“

Če tudi se je obotavljal s početka, šel je vendar z menoj proti banki. Gilberti odprl je brez šuma skrivna vrata v banko in stopila sva noter. Kmalu bila sva v pisarni. Jaz sem šel spredaj in on za menoj po prstih. Kmalu sva zagledala svetlobin blišč v blagajnici. Jaz stopim hitro v svoji mrtvaški obleki k stekleni steni in potrkam na njo. Volmar, ki je zopet jemal bankovce iz omare, se je ozrl, zagledal mene, kako sem ga srpo gledal in je grozno zavpil. Ko sva z bankirjem stopila v sobico, ležal je Volmar na tleh, od strahu je omedlel, v roki pa je držal kup bankovcev. Bankir mi je potem dal plačilo za mojo poštenost, Volmar bil je pa sodnji izročen ter kaznovan po zasluženji.“

IX.

Prah in pepel.

Spisal P. L. Coloma. Prevel Basnigoj.

... „in če bi se moj sin ne odločil za nikakov poklic, prisilil bi ga, da se uči rokodelstva. Tako ne bi zapravljal mladosti s postopanjem. Tudi mora znati toliko, da si dostojno prisluži vsakdanji kruh. Danes sem res bogataš. Pa kdo ve, kaj bode jutri.“

Odlomek iz pisma dopisatelja.

Otrok sem bil še, ko sem videl prvič Manola H. Dvanajst let sem imel. Bival sem tedaj kot gost v rojstni hiši svojega prijatelja Ferdinanda, katerega sem ljubil med vsemi sošolci

najbolj. Ferdinandov starejši brat je bil zelo prijatelj z Manolom. Nekoč naju popelje seboj na Manolov krasni grad, da bi nama pokazal velikega leva, doma iz peščene Sahare.

Ko smo dospeli na ravnico pred gradom, videli smo pred mramornatimi stopnicami več vozov. Med njimi se je posebno odlikovala krasna kočija, v katero so bili vpreženi štirje iskri konjiči — bogato opravljeni.

„Aj, Kurito Penkas je tu!“ Tako je vskliknil Ferdinand, tlesknil z rokami in skočil z voza.

Ko ga vprašam, kdo da je ta Kurito Penkas, pove, da je slaven borilec s turi, srčni prijatelj bratov in Manolov in predsednik klubu borilcev s turi. Tudi brat in Manolo sta uda tega kluba.

„Danes gredó na pristavo Pikota, da si izberó turov“, nadaljeval je Ferdinand. „V četrtek bode borba ž njimi. Brat bode matador (morilec bikov), Manolo pa praporščak. Jaz sem še premajhen, da bi se udeležil. Ko pa zrastem, bodem tudi praporščak, pa še spretnejši kot Manolo. Vidiš, pletem si že lase v kito.“

Rekši sname švedsko čepico, da sem videl zlatolaso kitico, pretkano s plavo nitko.

Zasmejal sem se mu ter ga polasal za kitico.

„Mir!“ dé mi, „če opazi brat, bode me dražil.“ Nato mi ovije ljubeznivo roko krog vratu in me popraša, če se bodem tudi jaz boril s turi.

„Ne“, zavrnem ga resno, „bodem mornar“.

„Tepče!“ zakliče Ferdinand in me sune od sebe. „Potem ne boš imel nikoli tako krasne kočije in tako iskrih konj, kot Kurito Penkas“.

Zganil sem z rameni in šel molčeč za njim po mramornatih stopnicah.

Prehodivši več mostovžev in bilardnico dospela sva v sobo, kjer je bival Manolo. Bilo je prostorno osmokatno stanovanje. Stoli in naslonjača so bili hrastovi, bogato izrezljani in prevlečeni z dragim kordunskim usnjem. V štirih kotih so stale štiri popolne bojne oprave: arabska, katere čelada je bila ovita z belim turbanom; bogato cizelirana milanska in dva oklepa iz 13. stoletja. Prav tako so bile stene okrašene s popolnimi bojnimi opravami.

Velikansko, umetno zrezljano hrastovo mizo je moral občudovati vsak, kdor jo je videl. Poleg te sta bili še dve umetno vloženi skrinji iz 17. stoletja. Na pokrovih je bil grb Manolove rodovine.

Na to ozadje stare krasote je nagromadil Manolo, gizdalin našega časa, nebroj predmetov, katere stvari nestanovitna moda in spačen okus. Medenina, porcelanina, orožje vsakovrstno lovsko orodje, biči, glasbeno orodje, akvarelne slike, fotografije slavnih pevkinj in lahkokoživih krasotic — vse je bilo porazobešeno in razpostavljeno kar navskriž ob in po stenah.

Ko vstopiva, sedel je Kurito Penkas na umetno delanem stolu nekam samopašno križajoč nogo čez nogo. Pripovedoval je poslušalcem, kako se je boril v Parizu in koliko mu je prizadejal Napoleon III. Imel je Penkas kakih štiri-deset let. Postava je bila tako dovršena, kakor bi jo bilo izklesalo Fidiijevo dleto. Ljudska izrazovitost mu je bila globoko vrtana v lice; vendar je prosevala skozi te nekam trde poteze posebna mehkost in dostojnost, da je bila njegova zunanost zelo vabljiva.

Imel je žametast črn jopič in prav tak telovnik, izza katerega se mu je videla bogato vezena, z briljantnimi

gombi okrašena srajca. Opasan je bil s pisano svileno prevezo.

Ob desni mu je sedel Manolo na hrastovi mizi. Deset do dvanajst mladih mož — navdušenih udov borilnega kluba — je stalo in sedelo kraj njega.

„Dalje, Kurito, dalje!“ klical je Manolo, ko je Penkas pretrgal pripovedovanje ob najinem vstopu.

„Vednega govoričenja, kdaj da bo borba, bil sem že sit do grla. Celi dan sem postopal po obkopih, da me je zvečer zeblo kot mokrega pseta. No slednjič je bila vendar borba. Samo, gospôda moja, človek bi kmalu počil smeha. Cela okresnica je vam bila kot lonček pomade; in ko je prišel prvi tur na borišče, svirali so mu na kitaro.“

Velik krohot se je razlegel po visoki izbi. Še le Kurito je udušil zadnje zvoke, ko je začel dalje pripovedovati.

„Samo enkrat sem sunil, in zver vam je ležala tuleč na tleh. Če bi bil storil to v Sevilli, bila bi Triana vsled osupelosti zblaznela in Giralda bi pričela sama od sebe zvoniti. Toda Francozi ne umejo tega. Korakal sem po borišču z bodalom, da se poklonim pred cesarsko ložo. Tam je sedel Napoleon ter se držal kot lipov bog; ob njem je bila cesarica, cesarjevič, nekaj gospodov in gospej, ki so bile suhe kot trske.“

Menda so jedle same oblata, da ne bi preveč odebelile. Cesarica mi namigne in povedejo me v ložo. Napoleon natakne na nos očala ter me gleda kot krava novo leso. Potem mi pa tebi nič meni nič pokaže hrbet ter prične govoriti s sosedo, grdo starko.

„Kraljica, Španka, govorila je z menoj kot rojakom. Rekla je, da me je že videla v Granadi pri neki borbi ter me svarila, naj bodem oprezen, da česa ne staknem.

Nato zahrka starka z grozno kislim obrazom pa s še groznejšo španščino:

„Pa ste mu dobro puščali!“

„Ako nočete, da mu puščam, pa bi poslali po zdravnika, da ga s homeopatičnimi kroglicami umori!“

Ne vem, če me je umela ali ne, ker sem jako hitro govoril. Toda cesarica se je toliko smejala, da se ji je zaletelo, in je pričela kašljati. V tem ko je mama kašljala, papa se razgovarjal, priplazi se mali Napoleonček do mene in me povleče za jopič ter zašepeta: „Ali mi podariš to krasno opravo?“

„Zakaj ne, ljubček moj? Drevi jo dobiš, rečem mu jaz po tiho. Mladič je bil ljubek kot angeljček.“

Rečeno, storjeno! Še tisti večer pošljem dva dečka v Tilerije, da sta nesla obleko. Pridejal sem vizitko in nanjo lepo zapisal: „Cesarjeviču, Kurito Penkas“.

To se mu je pokadilo, gospoda moja!

Ko sem drugi večer mislil iti v opero, pride nekov mosjé Koliflor, cesarjev komornik, suh, kot trska.

„Gospod Penkas?“ Tako me pobara.

„Klanjam se, dragi moj!“ odgovorim mu. Ne da bi se bil prestopil, prične se mi priklanjati na vse pretege. Potem je govoril dolg govor in ob vsaki drugi besedi ponavljal „gospod Penkas“. Konečno pa potegne iz žepa 4000 frankov ter mi jih dá meneč, da jih pošilja cesar za podarjeno obleko.

„Kri mi je šinila v glavo, gospoda moja! Bilo mi je, kakor da me je ta mosjé počil po obrazu. Da bi kdo

meni dajal 4000 frankov — meni, pa za podarjene stvari!
 „Premagaj se, Kurito“, tako sem dejal sam pri sebi, „tega moraš pa dobro nasukati“.

In kakor bi bili bankovci nič vreden papir, vržem jih na mizo in malomarno povabim mosjé-ja Koliflora:
 „Sediva in pokadiva vsak eno smodko!“ Nato odprem dragocen, zlatom vdelan zabojček, kateri mi je podarila kraljica.

„Aj, kako prekrasna dragocenost!“ vikne Koliflor.

„Ni napačna“, odvrnem nemarno, „španska kraljica mi ga je podarila!“

„In kako slastne smodke!“

„To so „Regularillos“. Portugalski kralj mi jih je poslal šest zabojev.“

Ko je Koliflor to slišal, gledal je debelo. Nato vzamem kar je le mogoče resno bankovce, zvijem jih v svaik, prižgem na sveči in mu ponudim, da si zapali smodko.“

„Gospod Penkas!“ zakriči osupel. „Vi sežigate denar!“

„Nikar se ne menite za to! Toliko zlata imam še vedno v mošnji, da lahko kupim vašemu cesarju dudo in opico, da se preživi, če bi hotel na Špansko.“

„Gospod Penkas, kaj se to pravi?“ praša vedno bolj osupel.

„To se pravi, če še ne veste, da Kurito Penkas ne trži z obleko in starimi capami. Kar Kurito Penkas podari, to se mu ne plačuje z denarjem, razumite! Ne francoski, ne kak drug cesar na širni zemlji ne bode sramotil Penkasa, razumete?“

„Jaz sem ves zbegin! zavpije Koliflor.

„Omijte si glavo, da vam ne pride slabo!“

Tako sem mu rekel ter mu pokazal hrbet. Se tisti večer sem se odpeljal s svojimi ljudmi. Na postaji sem še zavpil skozi okno: „Z Bogom Pariz, Kurito Penkasa ne vidiš nikdar več“.

Kurito obmolke in navdušenje njegovih poslušalcev je priklopelo do vrha.

Ti fini gospodje, ki so bili iskreni čestilci tistega Pariza, katerega nazivlje Veuillot vseučilišče sedmero naglavnih grehov, so besneli, kako je mogel oni tako olikani in elegantni Pariz smatrati Penkasa — njihovega malika — samo za izobraženega cigana. Dostojno vedenje Napoleonovo jim je bilo silna pregreha zoper borenje z biki. Drznost borilčevo so pa občudovali, kakor da je vredna sestra viteškega čina grofa beneventskega, ki je zažgal svojo palačo, ker je prenočil v njej veleizdajica konètabel Burbonec.

„Dobro, Penkas! Izvrstno! Tako se ravna moško!“ Tako so kričali borilcu, dvignili stol, na katerem je sedel ter ga postavili na mizo.

„Gospoda moja, kdor vsak pondeljek zdela šest bikov“, govoril je z vzvišenega sedeža Penkas, „bo vendar tudi enkrat v življenju izdelal enega cesarja!“

Tedaj se odpró vrata in zamorček — imajoč kakih 15 let — vstopi. Odet je bil v sivkasto obleko. Držal je v roki desko, na kateri so stale botilke, krožnik in kozarci. Bil je to Manolov strežaj, ki je prinesel krepila za mlade gospode.

Manolo nama je naložil slaščice in peciva in ukazal zamorčku, da nama pokaže vjetega leva v votlini.

Gotovo bi bili te dve nedolžni priči motili gospodom razigrano veselje. Ferdinand se pa ni hotel ločiti od Kurito

Penkasa. Protivil se je tako vstrajno, da ga je moral brat nesti po stopnicah na vrt. Tam je naročil lakaju, da nama pokaže saharskega vjetnika, potem naju pa popelja z istim vozom, kakor smo prišli, domov.

Kmalu smo slišali od daleč začukli bariton Manolov, ki je pel med zvenčanjem kozarcev slavni Mafio Orsinijev „brindisi“ iz opere „Lucrezia Borgia“ :

„Il segreto per esser felice

So io per prova e l' insegno agli amici.“¹⁾

Ko je to slišal Ferdinand, stisnil je nosni od jeze:

„Da sem lev, zdrobil bi omrežje in raztrgal svojega brata in Manola.“

Toda ni mu kazalo drugače, kakor da pokroti svojo jezo ter sede z menoj vred na voz, v kateri so bili vpreženi štirje konji. Manolo sam je imel voje in oddrdrali so na pristavo Pikota.

Po poti sva srečala še dve kočiji. Bili sta z usnjato streho zastrti. Izpod teh streh pa je donel smeh in ženski glasovi.

Lakaj je povedal Ferdinandu — bila sta si zelo naklonjena — nekaj s posebnim smehljajem, česar pa jaz nisem umel. Ferdinand mu je prav tako odgovoril, da tudi nisem vedel, kaj da pravi. Nato je bil zelo slabe volje. Da bi ga razvedril, potegnil sem ga za nežno kitico. „Pusti me“, zarežal je, „in ne bodi otrok!“

Pomišljavo je zrl za vozoma, ki sta krenila tudi proti pristavi Pikota.

¹⁾ Skrivnost, kako nam biti srečnim je,

Iz skušnje vem ter znance je učim.

Ubogi Ferdinand! Za tri mesece je bil mrtev. Pobrala ga je kratka bolezen, ne da bi bila mati dovolila spovedniku priti k njemu.

„Zakaj bi ga plašili?“ rekla je. „Saj je bil kakor angelj!“

O, otroci, katere izročé matere že v rani mladosti varstvu služabnikov, niso pri trinajstih letih nič več angelji!

II.

Kakor pozlačeni kraguljčki na niti, tako so veselo, glasno in brezmiselno drseli Manolu dnevi. Lenoba je privedla seboj vsakovrstnih pregreh; bogastvo pa jih je zavilo z zapeljivim mamilom razkošja. Njegovi stariši so mu vse dovolili, in nikdar se niso uprli njegovi volji. In divje je rasla nekročena narava, kakor plevel na slabi zemlji in nikdar ni izkusila, kako prepotrebno je, da človek samega sebe brzda. Ker je bil omočen od misli, da je edin smoter njegovega življenja vživanje, mislil je tudi, da mu morajo tudi drugi služiti zato, da zadovolji svoje muhe. Manolo ni rekal samo: „Pijmo in jejmo, jutri nas morda ne bo več“, marveč on je živel, kakor bi mu ne bilo treba nikdar umreti.

Manolo je imel pet sestrá. Po očetovi smrti je bilo premoženje razdeljeno na šest delov. Kmalu je bilo znano, da Manolovo premoženje vendar ni tako neizrečeno veliko, kakor so mislili ljudje. Slabo gospodarstvo in dolgovi — nasledki razkošnega življenja — so uničevali premoženje. Razvajenemu mladeniču, ki je mislil, Bog ve, kako da je bogat, so določili jako zmerno svoto, katere pa ni dobil takoj. Prvič v svojem življenju je bil prisiljen, da ni mislil samo na konje, bike, salone in lahkožive ženske. Spoznal je, da se je bogastvo izvrglo v skromno imetje — in da ni

daleč morda celo revščina. Toda toliko ni bil moder, da bi bil popustil potratno življenje. Mislil je marveč, kako bi se oklenil hčere kakega bogatega bankirja ali tvornika ter se oženil na tisti znani način, na kateri išče zet pri svojem tastu zlate podpore, da se mu ne podere hiša, tast pa nasprotno s svojim žvenkom in cvenkom kupi hčeri ime stare plemenite rodovine.

Toda Manolo je vedno pravil, da je zakonski križ tisto drevo, na katero se mož obesi. Ko je prišla torej ura, da bi si izbral drevo, na katero bi se bil obesil, ni mu bilo nobeno po godu. Potem je mislil zavoziti na politično polje, ali pa udati se hazardnim igram, s katerimi lahko vsak poskusi svojo srečo.

Toda za politiko je bil preneveden. Njegova nestanovitnost in grozna lenoba sta mu pa zaprli pot, po kateri častilakomniki in drzneži dosežejo, kar se s poštenim prislužkom nikdar ne more.

Čas se je izgubljal in z njim vred Manolov denar. Za dve leti je pognal skoro do zadnjega delež očetovega premoženja. Kljub temu pa vendar ni opustil potratnega življenja in vedno še sila veliko porabljal. Pobiljšal se je pač toliko, da dolgovi ni več plačeval. Tako se je pogrezal vedno globočeje. Lahkomiselnosti je sledila nizkost in slednjič ga je redila sama nesramnost. Izposojal si je denar. Vsak dan se je povabil na kosilo h kakim bogatim sorodnikom. Poverjenikov, brivcev in dišavarjev se je pa skrbno ogibal.

Zastavljal je lišp, da, celo obleko, da je kupil šopek iz kamelij slavljeni operni pevki ali pa da je zadovoljil kako drugo poljubnost, katero je imel za stanovsko dolžnost.

Toda težko je bilo vendar udušiti ono malo čuta za spodobnost, ki je prirojen vsakemu človeku, dokler

ni popolnoma izgubljen! Kako je zardel, ko ni mogel prvič plačati nekega dolga! Kako mučno mu je bilo, ko je nesel prvič nekaj zastavljat! Kako nemilo ga je dirnolo, ko je slišal, da mu pravijo celo njegovi sovrstniki, „mož pri sedmih kuharicah“.

Že ni bila več srajca, ki jo je imel na sebi, Manolova lastnina. Toda še ni mogel živeti brez voz, konj, veselie in še mnogo drugih stvari, katerih je bil vajen od mladih nog.

Nekega dne se pelje zopet na svojem „tilburiju“, kar plane raztrgan, in razdivjan mož s palico v roki h konjem, prime jih za brzdo in ustavi. Manolo nameri besneč z bičem, da bi kaznoval predrzneža.

Zakaj ni poznal nesrečnega tesarja, ki je delal za borilni klub in kateremu je dolgoval Manolo za stole, benderišča in druge naprave 3000 (realov) kovanega denarja. Kakor divja zver skoči mož na voz, zgrabi Manola za vrat in kriči: „Moji otroci umirajo gladu, ti se pa voziš sprehajat! Plačaj, sicer te zadavim!“ In zavihtel je delavec gorjačo, kakor da bi hotel pretipati z njo Manolov hrbet.

Preplašen skoči Manolo na drugi strani iz kočije. Bil je bolj prestrašen in jezen, kakor iznenaden in osramočen. Zginil je med množico radovednežev, ki se je zbrala krog voza. Tesar je pa upil:

„Capin! Goljuf! Skrij se, kamor hočeš, denar moram dobiti!“

Ta dogodek je Manola prestrašil. Sklenil je plačati svoj-dolg, da utolaži razjarjenega tesarja. Toda kje bi dobil denar? Svota ni bila sicer zelo velika. Toda njegovi prazni žepi je niso zmagali. Ves v skrbeh je krenil zvečer, da zapravi čas, k grofinji Z. Bila je ta imenitna sorodnica, ki je možila hčer. Ženski sta bili v dvorani, sezidani v mavrskem

zlogu. Dvoje vhodov je vodilo v dvorano. Pri vhodih sta bila po dva stebra. Med njima so visela težka svilena pregrinjala. Nevestine bale so bile tam razpostavljene. Prijateljice in sorodnice grofinje so pregledovale in ocenjevale nakopičene dragocenosti, ki so bile vredne nad dva milijona v kovanem denarju. Biseri, pražnje, obleka, vse je bilo nastavljeno, kakor pri bazaru. Povsod je bila pridejana vizitnica osebe, katera je dotično stvar grofici podarila.

Grofinja — bila je zelo pobožna in značajna gospa — pozdravi Manola zelo pristržno. Bila je v črni svileni obleki, kakor se je spodobilo njenemu stanu in starosti. Zakaj srebrno-beli lasje, ki so se vsipali po plečih, so pričali, da je gospa že precej priletna.

Manolo pozdravi najprej domačinko, potem se pa pridruži gospodi, ki so pregledovale nevestina darila.

„Krasno, krasno!“ vikne neka gospa in obstoji pred blazinico, ki je bila preoblečena s sinjim atlasom. Na njej so bile razpete čipke.

„Darila moje sestrične, gospe M.“, pripoveduje grofinja. Te čipke so bile kraljice Ane Stuart. Ta dragocena stvar je vredna nad pet tisoč.

„Zdi se mi, da nima pravega vkusa, kdor že ponošene stvari podarja“, opomni stara, nalepotičena gospa, ki je ob vsaki stvari morala kaj pograjati.

„Meni pa se nasprotno zdi, da prav to darilo kaže, koliko okusa da ima sestričina“, zavrne jo grofinja. „Kraljica Ana jih je podarila stari materi moje sestričine, ta pa moji hčeri. Tako ostane dragocen spominek vedno v rodovini.“

„Pa naj tvoja velja“, reče zaničljivo starka. „Toliko vem, da bi jaz ponošenih stvari ne sprejela, če jih desetkrat pošlje sama kraljica.“

„Se cesaričine bi se ponašale s takimi stvarmi“, omeni veselo grofinja. „Toda uboga sestrična dá tudi kaj drugega, kakor samo ponošeno obleko. Tu poglej spopolnjenje njenega darila!“

Na to privzdigne grofinja z obema rokama srebrno pušico. V njej je bilo nasutih več kot sto guzaratskih bisero, debelih kot lešniki.

„Aj, to je velikansk kapital!“ čudi se neka gospa.

„Ne vem, koliko bisero je. Štela jih nisem“, pristavi priprosto grofinja.

Manolo je dvignil glavo, pogladil si brado in gledal bisere. Ona starka je pikro bleknila:

„Marsikatera bi jih podarila, če bi bil njen mož indijski podkralj“. In sestričina je bila taka soproga.

Grofinja je hotela nekaj še odgovoriti. Toda v tem pride strežaj in naznani obisk. Grofinja in gospe gredó v sprejemno dvorano. Manolo se pa pri tej priliki poslovi.

„Ti že greš?“ popraša grofinja in mu poda roko.

„Nekoliko grem na izprehod, potem pa v gledišče.“

„Jutri pa obeduješ pri nas? Sreda je.“

„Gotovo da“, meni Manolo in pristavi smehljaje:

„Kje bi dobil tako gostoljubno gospodinjo in tako izvrstne kotlete, kot pri vas?“

„Saj veš, da sem zelo konservativna! In zato mislim, da ni bila sreda, če ni bilo kotletov!“

„Kaka ljubeznivost!“

Manolo je šel počasi po stopnicah in si zapenjal rokavice. Potem postoji in tiplje po žepih, kakor da je nekaj pozabil. Vrne se v dvorano, kot bi upal, da najde ondi pogrešeno stvar.

Žensk ni bilo nič več tamkaj. Manolo se skrbno ozre po sobani, potem pa tapa po prstih proti mizici, na kateri so bile glasovite čipke in biseri. Tam postoji, vedno se še ozirajoč na vse strani. Dvakrat je že iztegnil tresoč se roko in dvakrat jo je zopet umaknil. Potem poseže še tretjič in vzame štiri velike bisere iz pušice. Obraz mu je bleдел in kolena so se mu šibila. Glas, kakor pridušen vsklik se je razlegel in zašumelo je svileno krilo tam na drugem koncu dvorane.

Tat se zasuče in vidi, kako se majó svilene zavese med stebroma, kakor da je uprav kar nekdo šinil skoz nje. Revež je stal kakor pribit in upiral oči v stebra. Toda le za trenutje. Potem je skočil k zavesam ter jih siloma odgrnil. Nikogar ni bilo. Le mehka rutica je ležala na tleh. V oglu je bila uvezena črka Z. in nad njo grofovsko krona. Ni bilo dvomiti, da jo je izgubila grofinja.

Manolo je bil prepričan, da je izgubljen. Skočil je po stopnicah in ne vedoč, kam da gre, drvil po ulicah in trgih in vedno še stiskal v pesti ukradene bisere. Po ušesih mu je šumel oni pridušeni klic in šumenje svilnatega krila. Domišljija mu je sestavljala večerne sprehajalce vedno tako nesrečno, da so tvorili besedo „tat“.

Hropeč je pridivjal do samotnega mosta. Požene se na podpornik, ki je gledal iz visoke zidane ograje in vrže besneč dragocene bisere v kalne valove.

Čudovita zaslepljenost, ki pogosto omrači človeka, omamila je tudi blagorodnega tata, da je mislil:

„Sedaj smo pa dobri in brez krivde.“ Globoko se je oddahnil.

III.

Drugi dan je že davno odzvonilo poldne, pa Manolo je bil še vedno v postelji. Toda spal ni. Naslonil se je

na mehko vzglavje in gledal srpo pred se. Morda je bilo prvič v življenji, da je resno premišljeval samega sebe. Vest se mu je vzbudila. Videl je zevajoče brezдно, h kateremu ga je privela strast. Mrvica sramu, ki mu je še ostal, prešinjala mu je mozeg v kosteh.

Zgrozil se je sam nad seboj, ker je hotel dolg poplačati s tatvino. Preudarjal je, kako bi se rešil nesreče in sramote, kako bi si zagotovil mirno in pošteno življenje. Mislil je in mislil, toda zastonj! Samih protislovij je bil tako zmešan razum, da je omahoval, kakor svetilka, ko ji zmanjuje olja. Jasno je videl zmučen duh le tesarjevo gorjačo in pa svileno zaveso, ki se je gibala kakor živa priča njegovega dejanja. Besneč premetaval se je Manolo po ležišču in popadal obupan za blazine. Potem je švigal z očmi po sobi in zbiral misli. Zastonj! Povsodi je videl le sramoto, v katero so ga pahnili dolgovi in — zločin. Le proti nebu se ni ozrl; zakaj nikdo mu ni pravil, kako je ono usmiljeno. Le k Mariji, tolažnici žalostnih, ni dvignil očes; nikoli ni slišal, da jo imenujemo mater.

Kakor sence duhov so vstajali v njegovi duši dnevi, v katerih je vžival le veselja in slasti. In bridek spomin izgubljene sreče mu je še grenila zavest, da si je vse to nakopal sam.

To vam je bolest, kateri ni leka! Pereče prebada dušo nesrečneža. Budi mu v njej čustvo, ki je podobno onemogli besnosti, ki divja v prsih pogublencev.

„Hu“, vzdihal je siromak, „ko bi se le preživiti mogel! Da bi imel toliko krepke volje, da bi vladal sebe! Zakaj me niso otroka zaradi razposajenosti in trmoglavosti kaznovali! Oče ni trpel, da bi me bil posvaril od-

gojitelj; — sedaj pa dviga surovi tesar gorjačo nad me! Mati ni dovolila, da bi mi bil zapretil učitelj s kaznijo — zdaj mi pa preté — z ječo!“

Nesrečni Manolo skrije obraz v pernico in joka kakor otrok. Njegovim bolestim ni bilo tolažbe. Zakaj ljudem ni mogel tožiti, Bogu pa ni znal. Če bi bili gledali njegovi stariši z onega sveta revščino svojega otroka, tedaj bi bili gotovo hvalili previdnost in modrost starišev, ki vzgajajo otroke tako, da jim je zagotovljena prihodnja sreča, čeprav odnese slepa usoda vse bogastvo. Kako blagodejen je strog red po zavodih, kjer se privadijo dečki dela in pokorščine. Taki možje ne bodo prevzetneži in lenuhi. Pravo je pogodil Ludvig XIV., ko je nekoč, storivši v srdcu nečastno dejanje za kralja, vprašal: „Ali ni rastla leskova veja v moji državi, ko sem bil še otrok?“

Nekdo potrka in prepodi Manolu bridke misli. Tesno-srčen, kakor ljudje, ki imajo slabo vest, je prisluškoval trkanju. Oglasiti se pa ni upal. Vrata se pa slednjič vendar odpró in njegov sluga mu prinese pismo.

Manolo ogleduje natančno naslov; potem sklene pismo odpreti, naj bode, kar hoče. Odpre — in 4000 v bankovcih je zdrsnilo iz pisma na posteljo. Manolo je mislil, da se mu sanja. Pismo je bilo brez podpisa. Glasilo je pa takole:

„Poznam boje življenja in vem, kako nevarni so za mladino, ki nima niti izkušnje niti podpore. Oprostite, da se ponujam pomagati vam. Nekdanje prijateljstvo z Vašim očetom mi to nalaga. Takoj se lahko oglasite za neko državno službo in bodite prepričani, da jo dobite. Ako Vam gre morda trdo za denar, kakor je to navada pri mladih ljudeh, vzemite to svoto na posodo. Sramujte se nikar! Ko boste mogli vrniti, oglasim se že.“

Dragi prijatelj, delo nam ni na sramoto! Dovolite, da Vam odkritosrčno svetujem; morda Vas boli, toda pomagalo bode gotovo. Kdor je bil preveč prevzeten v bogastvu, ta pač v revščini živi težko pošteno. Da Vam bode lažje, izpolnite verske dolžnosti. Udanost v voljo božjo, ta krepka hči sv. vere, bode čvrsto pognala korenine v Vašem srcu!“

Manolo je bral in bral pismo — in ves vesel planil s postelje. Toda ni se vzbudilo čustvo hvaležnosti do neznanega dobrotnika v njegovem srcu, ni prikipela hvaležna molitev iz njegove duše, da bi zahvalil previdnost božjo, ki se ga je tako dobrotno usmilila.

Sedaj bo lahko plačal tesarja, sedaj se mu je ponudila prilika, da začne novo življenje, po katerem je toliko hrepenel. Tako mu je prevzela nada dušo, da je popolnoma vtonila v njej bojazen radi tatvine. „Saj grofinja ne ve ničesar“, tako je modroval. „Ali ni le veter zmajal zaves? Ali niso svilene, da bi ne mogle zašumeti, kakor krilo? Rutico je pa grofinja tedaj izgubila, ko se je poslavljal od mene. Tisti klic, ki mi je še pred pol ure pretresal kosti, ni nič drugega, kakor burkanje razigrane domišljije — ba —“. Zdaj mu pa šine v glavo misel, katera bi mu bila lahko prišla že prej na um — kaj pa če je grofinja pisala pismo? Toda tesnosrčnež, ki je meril druge po sebi, mislil je, da ni nihče zmožen tolike velikodušnosti. Bral je z nova pismo — pisano s patvoreno pisavo in dejal sam pri sebi: „To ni mogoče! Jaz bi izpodrepil tata, da mi uide pri oknu na ulico! Pismo mi je poslal očetov prijatelj, ki je izvedel o prigodku s tesarjem“.

Taki le so ljudje pogosto, Manolo je bil pa vedno tak. Kar je želel, to je upal in slednjič je bil tako preverjen

o svojem mišljenju, da se je z največjo hladnokrvnostjo opravil in šel obedovat k grofinji.

„Nič bati“, tako si je šepetal bližajoč se palači; „če ničesar ne ve, ničesar ne tvegam. Če slutiti, tedaj jo mora premotiti moja prostodušnost. Če pa vse ve, tedaj pa lahko utajim ali pa odpuščanja prosim. Sicer stopim prednjo s pravim moškim ponosom. Temu pa ženske ne kljubujejo mnogo.“

Ko je šel po dolgi veži, vstali so strežaji in se mu globoko klanjali. Manolo je čutil, da ga je oblila rudečica. Kolena so se mu šibila, ko je šel po stopnicah. Prišedši pred vrata, krčilo se mu je tako srce, da se je moral nekoliko oddahniti. Ko se je zopet pomiril, stopil je zavestno v sobo. Grofinja ga je sprejela tako prijazno kakor vselej. Najmanjšega sledu o začujenju, nevolji, ali srdu ni bilo brati na njenem obličju, katero je družilo kraljevski ponos pa svetniško krotkost.

Manolo je bil vsled tega tako vesel, da bi se bil kmalu sam izdal. Toda premagal se je in zabaval po stari navadi goste grofinjine. Ta je pa prav tako pazila nanj, kakor sicer ter mu slavne kotlete celo sama ponudila. Ko se je zvečer poslavljal Manolo, prašala ga je tako glasno, da so vsi čuli, če pojde k veselici.

„Gotovo, vsaj toliko časa, da slišim petje; danes pojó „Lucia“.

„Tedaj mi storiš uslugo in prihraniš trud, da mi ne bo treba pisati“, odvrne grofinja. „Baronovka B. bođe tudi v gledišču. Poišči jo in ji plačaj srečke, ki jih je davi poslala!“

Nato mu izroči mošnjo zlata, tako da so vsi videli. To zaupanje je razkadilo zadnji strah in židane volje je

šel k operi in gostolel skoraj na glas: „Nič ne ve, nič ne ve, zdaj smo pa dobri!“

Ko se je pozno zvečer vrnil domov, prebral je še enkrat pismo. Zdaj ga je pa nekaj iznenadilo, česar prej še opazil ni. Pismo je dišalo po taistem parfumu, kakor obleka grofinje. „Ni mogoče!“, viknil je Manolo in zmečkal pismo. „Kaj, če je pa res? . . . Tedaj je grofinja pravi zlodej lokavosti!“

Drugo jutro je vstal Manolo zopet miren. Njegov načrt je bil ta, da plača najprej razjarjenega tesarja; vedno se je še bal njegove gorjače in grožnje. Potem bi prosil za neko mesto pri ruskem konzulatu. Te dežele še ni prepotoval. „Tam bom lepo živel“, tako je sklepal, „poplačal dolgove ter se zabaval, kakor se na severu zabava. To bode novo zame, torej toliko zanimivejše.“

Opoldne gre Manolo k tesarju plačevati svoj dolg. Strežajem ni upal dati denarja, da bi si kdo ne izplačal sam, kar mu je Manolo dolgoval. Manolo obstoji malo pred tesarjevo delavnico, da se umakne lovski četverovpregi, katero je vodil mlad kavalir.

„Manolo“, zavpije ta in ustavi konje, „ali te ne bo na dirko?“

„Ne bo me ne“, odgovori Manolo in hoče dalje. Zakaj spoznal je na vozu nekdanje svoje tovariše.

„Kaj se pa izogiblješ Manolo? Mi gremo dirkat!“ Tako so klicali drugovi na vozu. Nekdo skoči celo s kočije in vleče Manola za roko. Drugi pa izvleče zamašeno butilko, pomeri vanj, kakor s samokresom in reče šaljivo: „Če ne greš, izprožim!“

Manolo se jim je skušal izogniti. Tedaj se pa skloni voznik — mladi gospodič — in pošepeta na uho Manolu:

„Morda nimaš denarja, da bi dirkal.“ To porogljivo vprašanje, katero mu je zastavil sin bogatega bankirja, katerega je nazival Manolo — ponosen plemič — „Marques del ochavo“¹⁾ — spravilo ga je popolnoma iz tira. Prevzetno mu je odgovoril: „Boš videl, ali imam denar za dirkanje ali ne.“ In nič več ni mislil na dolgove, niti na tesarjevo gorjačo. Prisedel je in se peljal s prijatelji dirkat.

Za dobro uro je pa izgubil Manolo tri tisoč, katere je dolgoval tesarju. Vrhu tega je moral kupiti nekovi markizi, ki je govorila o vozeh in konjih, kakor pravi konjski hlapec, celo reč rokavic, katere je izgubil v stavi. Še tisti večer je kupil Manolo dragoceno skrinjico za pet sto realov, napolnil jo z rokavicami ter jo poslal markizi. Ostali denar je pa zabil pri večerji, na katero je povabil prijateljice — igralke.

Kako malo se more človek po robu postavljati svoji slabi naravi, če ga ne podpira milost božja, pred katero bežé sence grehov iz duše.

IV.

V Lombardiji na podnožju Alp izvira ob skali v neki špilji zdravilen vrelec. Strma pot drži k njemu. Bolnike nosijo k studencu ali pa morajo jezdit na mulah v vedni nevarnosti, da zdrčijo v brezdno ter se ozdravijo za večno. Ne posebno daleč ob levi je Monka, nekdanje glavno mesto lombardsko - benečanskega kraljestva. Na desno vede cesta v Monako, v svetovnoznano državico. Pod svojim evetjem pa krije to mesto strupeno kačo, ki je preplovila že zemljo z grobovi in samomorci. Badenska „ruleta“

¹⁾ Ochavo je mal bakren novec.

(igra s kroglicami). pregnana iz Nemčije, je otvorila v tej mali kneževini svoje sijajno igrišče.

Dobičkaželjnost je sezidala ob zdravilnem studencu gostilno. V njej seveda nima bolnik kapele, pač pa plesno dvorano, kjer se lahko pripravlja na smrt. Poleg te je tudi „ruleta“ — monaška podružnica — kjer lahko priigra denarja za dostojen pogreb. Grozno je, če plešejo ljudje ob zvokih glasbe, ljudje, katerih ude oblije vsak čas mrtvaški pot. In grozno je gledati, kako koščena, obnemogla roka zastavlja in igra za denar, ki je bil že zabeležen v oporoki. Tam se vmešavajo med poštene tujce, ki se pridejo zdraviti, igralci iz „Contamine de Monaco“, klativitezi in sleparji se dričajo ob igralnih mizah, kakor gnusne podgane prežeče na odpadke. Tam doné vsi jeziki, tam kroži vsak denar, tam se godé vse sramotne hudobije.

Včasih se nenadno prikaže tudi smrt, da izbere žrtvo iz te luže boleznij in hudobij. Toda v hotelu se nadaljuje mirno ples, igra in trpljenje.

Leta 18***, meseca velikega srpana, pridem v ta hotel. Spremljal sem bolnega patra — redovnika, ki se je prišel zdraviti k temu studencu. Bolniku je bilo nekega večera bolj slabo. Zato je šel poprej v posteljo. Jaz sem pa v sosednji sobici pisal ob lojevi sveči neka pisma. Komaj pričnem, pa nekdo potrka.

Bila je hišina, ki me je klicala k nekemu umirajočemu. Vzajem hitro razpelo in hitim za dekletom po dolgem hodniku.

„Ali je bolniku res tako hudo?“ poprašam.

„Mislim, da je že umrl“, odgovori hladnokrvno dekle.

„Davi mi je naročil, da naj privedem k njemu duhovnika, ki ga je videl pri studencu. Pa sem pozabila. Zvečer po-

gledam k njemu, da pozvem, če česa potrebuje. Toda ni mi odgovoril. Bilo ga je grozno gledati, kako je imel odprta usta in upiral oči v strop.“

Sedaj ni bilo časa karati lahkomišljenke, če prav je zelo zaslužila. Podvizal sem se in prašal, če je bil zdravnik pri njem in kaj da je rekel?

„Zdravnik?“ čudi se dekle. „Ne vem! Ni se prišel zdraviti, marveč igrati „ruleto“. To je uboga para; saj plača na dan le tri lire.“

Ko sva prispela v zadnje nadstropje, obstoji hišina pred priprtimi durmi. Poslovi se meneč, da gre praviti gospodarju, da bo dal zagrebsti človeka, o katerem še vedela ni, ali je mrtev ali ne.

Stopim torej sam v tesno sobo. Dva stola, miza in postelja je bila vsa hišna oprava.

Na postelji je ležal mož. Težko je dihal, usta imel odprte, oči pa zatisnjene. Bela, nežna ročica, kakor ženske, držala je krčevito staro obleko. Gotovo jo je mislil bolnik obleči.

Ob sveči, ki je brlela, opazoval sem njegov obraz. Smrtna znamenja so bila že zarisana vanj.

Bolnik je imel kakih 40 let. Rudeča lica, znamenja, da je vžival preveč opojnih pijač, bila so počrnela. Zato so bila zelo očitna na prebledem obrazu. Toda to mi ni potrlo poguma. Mislil sem, da je bil morda pijanec; hudodelnik, brezbožnež ni bil. Ker je zahteval duhovnika, pokazal je, da mu ni ugasnila še popolnoma vera. Ta ostanek vere je pa široka globel med pravo brezbožnostjo in pa lahkomišljenim razkošjem.

Dotikam se ga s početka na lahko, potem ga tresem krepkejše in ogovarjam v vseh jezikih, kolikor sem jih

znal. Zakaj nisem vedel, kakov narodnjak da je. Toda umirajoči se ne gane. Mržeč in zevajoč hrope počasi, kakor bi pogrgraval na smrt. Srce pa mu bije hitro in nepravilno, kakor ura, ko se ji je utrgala verižica.

V sveto olje ga nisem mogel dejati. Najbližja župnija je bila Prokabruna, oddaljena nad eno uro.

Ker je umirajoči, zahtevajoč duhovnika, izrazil željo, da bi se spravil z Bogom, dvignem roke ter mu podelim odvezo pod pogojem, da je je vreden.

Potem mu položim razpelo na prsi in sedem k postelji. Pomočil sem mu časih ustnice z ruto, ki sem jo bil poprej namočil v vodi. Drugače mu nisem mogel pomagati.

Tako so minevale ure. Iz plesne dvorane je donel klavir, na katerem je nekdo igral polko. Moj neznanec je pa dihal vedno težje. Bil je blizu smrti.

Zrak v tesni sobi je bil zadubel in neznosen. Odpri sem okno, da se nekoliko oddahnem. Nasprotno je bila igralnica. Tudi tam so bila okna odprta.

Gledal sem strahu in strasti skremžene obraze igralcev, ki so bili sklonjeni pod svetilkami čez rulete in stebriče denarja.

Zaskomikal me je šum, kakor bi kdo praskal z nohti po zidu. Mislil sem, da dela to bolnik in sem pohitel k postelji. Toda on se ni ganil. Ležal je, kakor sem ga pustil. Zdaj se začuje škrtanje, ki mi je šlo po vseh udih, znova.

Škripal je z zobmi. Tamkaj v gostilni je pa igral nekdo na klavirju pesen iz „Lucretia Borgia“ in globok alt je pel: „Il segreto per esser felice“.

Srce se mi je silno krčilo in solz nisem mogel zadržavati. Kar nevedé sem pritisnil sv. razpelo na trepetajoče ustnice umirajočega. Toda te se niso ganile in ne poljubile znamenja rešitve.

Ob dveh vzdigne bolnik glavo in bljune kri. Za deset minut je bil zadnji boj! Poklekнем in molim zanj. Pri besedah: „Redemptorem tuum facie ad faciem videas“, strese se silno umirajoči. Odprl je oči, pogledal me zavzet; skozi nos in usta se mu je udrila kri in — ugasnil je.

Groza me je obšla in komaj sem dokončal svojo molitev.

Ko sem dovršil, poklical sem hišino. Kmalu je prišel tudi gospodar in zdravnik.

Ker sem slutil, kako gnusni prizori se pričnó, šel sem v svojo sobo.

Kmalu potem so zaškripala vrata, ki vodijo z dvorišča na polje. Danilo se je. Videl sem dva moža, ki sta skrivaj šla z dvorišča. Eden je nesel lopato, drugi je pa vodil osla, na katerim je bilo natovorjeno v grde cunje zavito truplo. Moža sta krenila po stezi čez goro proti Prokabruni. Ko sta šla na ovinku mimo grma, zgrabila je veja rjuho in jo odtrgala nekoliko. Gole zvezane noge mrtveca so se pokazale.

Bil je to oni neznanec. Nesli so ga pokopat.

V.

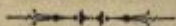
Še tisti večer me obišče gospodar in me poprosi, da mu prevedem nekaj španskih pisem na laško.

Dobil jih je v kovčegu umrlega. „Bil je Španec — ponarejevalec denarja“, rekel mi je, „poglejte, kaj smo dobili pri njem.“

In pokazal mi je razne ponarejene načrte bankovcev turinskih in španskih.

Jaz pregledam hitro naslove pisem, ki so bili zapuščina umrlega in spoznam neizrecno presenečen, da so vsa na Manola naslovljena.

Tedaj sem menil, da bi to povest zapisal in jo posvetil nekaterim očetom.

X.

Beračica — grofica.

Bilo je leta 1832. Velika šiba božja zadela je vso francosko deželo. Strah se je polotil vsakega, ko se je nenkrat zaslišala novica: kolera je tu! Gôspoda in tujei bežali so iz Francije. Tu jeden beži od svojih starišev, drugi zopet od svojih prijateljev, tretji se poslavlja od svojih sorodnikov. — Urno so drdrali vozniki s svojimi vozovi po ulicah, nakladali mrtve in umirajoče vse na en kup in jih sipali v skupno jamo. Mrtvaški zvon pel je neprenehoma, zvonovi, ki bi pa mrtvemu k pogrebu slovesno zvonili, so utihnili — in smrtna tišina vladala je po Parizu, stolnem mestu Francije. Noč in dan hodijo po mestu urnih korakov duhovniki in usmiljene sestre. Nekatero tolažijo bolnike in umirajoče, druge pa molijo pri njihovih posteljah.

Polno ubožcev in revežev vlačilo se je po Parizu, veliki tropi beračev čakali in prosili so milodarov pred vratmi raznih samostanov, ker so jim ondi samostanski bratje in usmiljene sestre dajale darov.

Matere, od dela, od žalosti in bolezní utrujene, stezale so proseče svoje roke po darovih za svoje lačne otroke.

Med ubožnejšimi zagledamo tudi neko ženo z raztrganim in oguljenim klobukom. Nosila je na sebi nekđaj lepo obleko, ki je pa sedaj na mnogih krajih že zakrpana, še na večih pa raztrgana in pomazana. — Ta vedno molčeča žena vzela in zahvalila se je za vsak, še tako majhen dar, zahtevala pa ni nikoli ničesar.

Bila je vsak dan med ubožci, šla je k vsakim vratom prosit, vzela je rada, kar so ji dali, in molcé odšla, ako tudi ni nič dobila.

Niti usmiljene sestre, niti druge beračice niso vedele, odkod je neki prišla ta ubožno oblečena žena. Nihče tudi ni vedel za njeno stanovanje — toda njeno molčanje, njeno obnašanje zdelo se jim je sumljivo. Govorili so o njej mnogi tudi to, da je gotovo vdova bolj bogatega in plemenitega rodu in da je ubožala.

Med usmiljenkami, katere so najbolj za ubožice in berače skrbele, je posebno ena pogosto opazovala to gospó. Sestra Matilda pogledala jo je pogosto v obraz, kateri je ta ubožna žena vedno zakrivala, in ta sestra je sodila, da je žena še mlada.

Sestra Matilda je rudečelično tujko večkrat nagovorila, toda izvedela je le malo nerazumljivih besedij, in ker je mislila, da reva nerada govori, ni hotela več siliti vanjo. Toda pazila je pa vendar skrbno na njo, in če jo ni takoj zapazila med množico beračev, radovedno je gledala po nji. Dobra sestra Matilda se je zelo bala, da bi namreč bolezen napadla to ubogo ženo, ker potem bi ji ne mogla več pomagati in vsaka pomoč bi bila zastonj,

kajti uboga žena ni hotela nikomur povedati svojega bivališča.

Vedno in vedno mislila je le na ubogo ženo; zdelo se ji je nekega dne, kakor da bi ji žena s svojim nežnim in ljubeznivim pogledom odgovarjala.

Med vsemi revami in zaprekami tega strašnega leta in vkljub vsem svojim ostrim in nevarnim delom in dolžnostim mislila je Matilda pogosto na ono „vdovo“, molila je za njo, ter si želela, da bi jo bolj natanko spoznala, ter da bi tudi zvedela za njeno stanovanje.

Vsako jutro videli ste se sestra Matilda in ona uboga žena, in ako je sestra podarila dar ženi, ki je stala med drugimi ubožicami, sprejela ga je ta hvaležno. In v sreči Matilde, ki je bilo odprto vsem nesrečnim in ubogim, imela je prvi prostor ta uboga „vdova“.

Isti čas bivala je v ulici „de Lille“ v neki krasni palači mlada, še le pred kratkim omožena gospa. Hočem jo imenovati grofico Marijo. Strah in trepet, kateri sta tisti čas pretresala ves Pariz, je nista motila v njenem navadnem življenji. Ni ji prišlo na misel, da bi bežala iz Pariza pred kolero, kakor je to storilo tudi mnogo premožnih in imenitnih družin. Nasprotno grofica jih je zadrževala v mestu. Vsak dan prihajali so k njej obiskovaleci in ona je neprenehoma vabila in vsprejemala odlične goste iz mesta. Vedela je, da reveži, med katerimi posebno hudo gospodari kolera, potrebujejo premožnih pomočnikov.

Jako se je razveselila, ako se ji je posrečilo, da je koga zadržala, da ni odšel iz mesta. Prirejala je zato razne veselice, gostije in skupne sprehode. Njen soprog

se je ravno tako trudil goste obdržati v mestu in tako ni noben dan pretekel, da bi ne bila hiša napolnjena z gosti in prijatelji. Gospejini znanci pa so dejali med seboj, da ona vse to le zaradi tega dela, da bi zadušila v sebi spomin na kugo.

„Jaz takoj jutri po tem plesu odpotujem iz mesta“, deje prvi svojemu znancu, odhajajoč iz palače.

„Tudi jaz odrinem takoj pojutranjem, le še pri tej veselici bodem navzoč“, odvrnil mu je drugi.

„Jaz pa takoj drugi teden“, pristavi tretji, toda takoj za to veselico prišla je zopet druga lepša, in tako so odkladali mnogi svoj odhod iz mesta, ter pomagali revežem, ki so bili posebno zapuščeni ob času bolezni.

Toda pri vsem tem posvetnem življenji pa ni pozabila grofica Marija na svoje ubožce. Postavila je v ta namen oskrbnika, ki naj bi bogato obdaril vsakega reveža in vzlasti skrbel za kužne bolnike. Čudno pa je bilo, da grofica nikoli ni hotela nikomur izmed ubožcev sama postreči. Ona je revežem izdatno pomagala vsaki dan, vendar videti pa ni hotela nobenega. Semkaj je poslala drva za kurjavo, drugam zopet kruha in drugih jedil. Zapuščenim bolnikom pošiljala je zdravila. Da, pogosto je razven potrebnih rečij poslala otrokom tudi igrač, podobie in sladčie.

Okoli 4. ure popoldne pozdravila je grofica svoje goste, zopet lepo napravljena, ljubeznivo, vendar večkrat z resnim obrazom. Kadar je bila s svojim soprogom sama, se je vesela razgovarjala in šalila; rekla je: „Človek mora mil in ljubezniv biti, da si na ta način drži v mestu one, ki bi drugače ubežali iz mesta. Naša navzočnost daje pogum mnogim ljudem; oni potem mislijo, da ta šiba

res ni tako strašna, ko vidijo nas tukaj, ki bi lahko že preje ji ubežali.“

Hišni prijatelji in znanci so pa mislili, da mlada grofica ljubi svet tako zelo in da bi zavoljo jedne same veselice vse, tudi smrt pretrpela. Vendar nekateri izmed znancev so se tej misli uprli ter rekli: „Saj to ni mogoče, ko je ona vendar tako resna in če se primeri, da se kedaj zasmeji, videti so na njenih ustnicah nepopisljivo resne poteze.“

V resnici je bilo na njenem obličji zaznati pogosto neko veselost in zadovoljnost. Svet sodi površno, nepremišljeno in spremenljivo. On opazuje stvari po videzu in si jih tako poskuša razjasniti. Srca pa, nagiba k dobrim delom, nikdar ne more preceniti. Tudi grofice in nagibov njenega srca svet ni poznal.

Kakor grofica, tako so se tudi župan, svètniki in druga odlična gospôda trudili, da bi v onem času, ko je kolera najbolj razsajala, ljudi ohrabрили, da bi iz mesta ne odhajali.

„Ostanite v mestu! Ne hodite sovražniku s pota, ohrabrujte plašljivce!“ Tako so meščane opominjali; toda vklub tej zapovedi odrinili so vsaki dan veliki tropi ljudij na vse kraje.

Nekega dné pa se pripeti, da je sestra Matilda nabirala darov za bolnike, posebno pa za male otročiče, katerim je morilka kolera pobrala stariše. Radodarnost grofice Marije bila ji je znana, če tudi je še nikoli ni videla: zato je šla tudi v njeno hišo. Grofica zaukazala je oskrbniku, naj ji naloži vsega obilo, ob jednom mu pa tudi naročila, da naj ji izrazi njeno milovanje, ker je od

gostov ovirana in zadržana, da sestri ne more sama postreči. Toda krščanska ljubezen človeka osrčuje. Sestra Matilda ni hotela oditi. Ona je upala tudi od odličnih gospodov in gospé, ki so bili na veselici pri grofinji Mariji, da bode v njih usmiljenje obudila in bogate darove dobila za svoje otročiče. Zato je prosila oskrbnika, da bi smela k grofici in ta je misleč, dobro delo storim, pustil jo v sobo, kjer so bili vsi gosti ravno skupaj zbrani.

Ko je grofica sestro Matildo zapazila, obrnila je svoj obraz v stran, a bilo je prepozno, sestra Matilda jo je spoznala.

Sedaj šele spoznala je skrivnost grofice Marije. V njej je spoznala ono „vdovo“, ono ubogo, vedno molčečo beračico, katero je vsak dan videla med tropom beračev. Ta lepo napravljena, srčna grofica bila je ona beračica v razcapani, umazani in raztrgani obleki, ki se je vsaki dan pridružila beračem in sicer iz tega namena, da je poslošala njih nadloge, spoznala reveže, njih večjo in manjšo potrebnost, kje da prebivajo itd. ter potem zaukazala svojemu oskrbniku, kako naj darove deli.

Grofica Marija bila je zjutraj beračica, zvečer pa grofica. Zjutraj bila je sestra beračev, zvečer pa njih mati. Med berače se je pridružila, da bi njih stiske natanko pozvedovala, potem pa šla v svoje palače, da je odlično gospodo v mestu zadrževala in potem pa beračem darove delila. — Ta njena dobra dela so se razglasila šele po njeni smrti, ker je želela, da zanje nikdo ne ve razen sestra Matilda in oskrbnik. — Res moramo reči z apostolom: Ljubezen je iznajdljiva!

XI. S r c e.

Čudno je človeško srce. Kako rado se kaj uresniči, o čemur je srce že prej slutilo! Kako pogosto nas srce kam vleče, dasi ne vemo nobenih razlogov, zakaj. Šele pozneje spoznamo, kako prav je bilo, da smo poslušali notranji glas. Kako se to godi, ne vemo. Božja vsemogočnost gospoduje povsod.

Naslednji dogodek kaže, da se res lahko tako zgodi. Pripovedoval nam je mož, ki je to sam izkusil. Pravil pa je to-le:

Bilo je prav lepo in prijazno jutro po zimi. Moja mlada soproga, s katero sem se bil šele pred malo tedni poročil, prosi me, naj jo spremim k sveti maši. Vsaka njena prošnja mi je bila sicer ukaz, rad sem ji vedno ustregel; sedaj pa mi ni dalo, da ne bi ugovarjal: „Draga, saj vendar danes ni nedelja?“

„Kaj pa je na tem“, dejala je. „Ali ne smemo počastiti tudi med tednom večasih svojega Boga?“ Pri teh besedah pa se me je že oklenila, in moral sem jo spremiti.

Mrzlo jutro je bilo, zeblo je naju na vso silo; zato sva se dobro podvizala, ter kmalu stala pri cerkvenih stopnicah. Na vrhu stopnic je sedela bleda, ubožno oblečena ženica ter trepetala mrazú. Soproga me je opozorila, naj dam ubožici kak dar, toda tega bi niti ne bilo treba. Pol leta sem že poznal ženo in imel neko čudno sočutje do nje, pa sam nisem vedel, zakaj. Poznal sem jo le po obrazu. Še sedaj se spominjam, kako sem se skoro prestrašil, ko sem ugledal ubogo ženo prvič pred pol letom takó zapuščeno. Ta veli obraz, te temne, udrte oči: vse

se mi je globoko vtisnilo v spomin, kakor da bi bila moja davna znanka. Nobenega berača ne zaničujem, do te sirote pa sem imel neko skrivnostno čustvo, ne vem, kako bi je imenoval. Bil sem tihi ženi naklonjen, celo spoštoval sem jo in častil. Pogosto se mi je vrivala misel, ali ni bila morda ubožica nekdanj imenitna gospa, plemenitega rodú, in jo je le nesreča pogreznila v siromaštvo? Čemu bi se mi bila sicer tako prikupila? Drugega vzroka nisem vedel, zakaj me srce tako vleče k njej.

In ko sem videl ubožico danes trepetati mrazú, zbolelo me je srce tako hudo, da bi se mi ne mogla bolj usmiliti lastna mati, ko bi jo gledal v taki bedi. Stopil sem k njej ter ji rekel nekaj besed v tolažbo. Hvaležno me je pogledala, — toda ta pogled pretresel me je do dna duše. Prosil sem jo, naj vzame mal dar, v takem mrazu prišlo ji bode že prav. Skoro plašno je vzela ponujani denar, zahvalila me in izginila v cerkvi; tudi midva sva stopila v cerkev k sveti maši.

Ko sva stopila po sveti maši iz cerkve, ustavi me uboga žena zopet in pravi: „Odpustite, gospod, gotovo ste se zmotili.“ Pri teh besedah mi dá zlat, katerega sem ji bil res dal po pomoti.

„Res sem se zmotil, dobra žena, a vaša poštenost je več vredna kot zlato, zato le obdržite, kar sem vam dal. Ako ne rabite zase, utegne nazadnje biti v prid vašim otrokom.“

Kaj je neki tako užalilo pri teh mojih besedah blago ženo in ji sililo solze v oči? Kaj bi bil dejal, da je zaihtela?

„Oh — danes — danes!“ šepetala je ubožica in se naslonila skoro nazavestna na steber ob vratih. Upirala je dolgo svoj pogled v mene. Nato tiho pravi: „Odpustite!

Predrzno se vedem. A ne vem, zakaj sem skoro ob pamet. Vi ne poznate mene, in jaz ne vas . . . In vendar — — oh, današnji dan . . . Oj pojdite proč, blagi dobrotnik! Oj, vi ne veste, kaj mi teži srce; nikdo mi ne more odvzeti teže, ki me tlači . . . O, jaz nevredna! . . . Danes . . .“ In bridko je jokala.

Soproga moja pa ji pravi: „Dobra žena, bodite odkoder koli, tukaj ne smete ostati! Preveč ste zapuščeni — potrebujete tolažbe. Nekoliko se okrepčate, in zopet pridete k moči. Pojdite z nama!“ Prijela je ženo za roko in jo nekaj korakov silila s seboj. Ubožica naposled udano in hvaležno pravi: „Gospa, vi ste moj angel varuh z nebes; rada pojdem z vami.“

Tako je stara žena prišla z nami domov. Nekaj časa je počivala, potem pa umolknila in se zamislila. Soproga moja pa je dobro vedela, kako dobro dé človeškemu srcu, ako ima koga, kateremu more potožiti svojo bol. Že na obrazu je poznala starki, kako tudi ona hrepeni po tolažbi in sočutnem srcu, dasi ni bilo več čuti globokih vzdihov. Le tako koprneč je pogledovala prijazno gospo.

Naposled boječe vpraša, ali ne bi bila nama v nadlego, ako pred nama odkrije svoje srce; s tem upa, da ji mnogo odleže, ako le potoži svojo bol, in če najde še celo sočutna srca. „Tako skrivnostno me vleče srce ravno k vama. Saj sta pa tudi preprijazna z menoj zapuščeno vdovo“, dejala je.

Rada sva ustregla želji, zakaj nisva bila malo radovedna, kaj bi nama rada povedala. Pripovedovala je torej: „Ime mi je Magdalena. Bila sem zgodaj zapuščena, sedemnajst let stara preživljala sem se sama s šivanjem. Tedaj se seznanim s pridnim delavcem. Bil je pošten in

marljiv; zato mi je tako ugajal, da sem se radovoljno ž njim omožila. Rada sva se imela in živela zadovoljno in srečno, dasi skromno. Tu se zgodi nekega dne v oni tovarni, kjer je delal moj mož, velik zločin. V blagajnico je bil nekdo ulomil, ves sum pa je letel na mojega nedolžnega moža. Okoliščine so bile res tako nesrečne in zapeljive, da sem verjela že skoro tudi jaz. Ubogi Ivan je to menda opazil, zakaj, ko so ga odpeljali, dejal mi je: „Magdalena, ne daj, da se ločiva, ne da bi imel vsaj to tolažbo, da vsaj ti veruješ, da sem nedolžen, ako me obsoja tudi ves svet.“

„O, kako naj verjamem, da si kriv?“ ihtela sem na njegovem srcu. Potoke solzâ sem pretakala, ko so ga odvedli. Vreme je bilo neprijazno in viharo oni večer, in močan veter se je kar igral z okni. Cvetice, katere sva z možem gojila tako skrbno, vrgel je raz okna in razbil posode, a niti opazila nisem. Le jokala sem za možem, katerega so mi ugrabili tako grozno, in za detetom, ki bode kmalu tudi tožilo po očetu . . .

Tu čujem nekoga tiho prihajati po stopnicah; potrka na moja vrata.

Osupnjeno in plašno se ozrem, ko se odpró vrata. Bode-li morebiti angel, katerega mi Bog pošilja v tolažbo?

„Ah, celó v solzah lepa“, pravi vstopivši tujec. „Magdalena, me li ne poznaš več?“

Mračno je bilo sicer, ali vendar sem spoznala moža, ki je hodil nekdam za mano in katerega sem bila odklonila, ko nisem o njem slišala nič prida.

Govoril je dalje: „Magdalena, lahko rešim tvojega moža in dokažem, da je nedolžen. Kaj praviš na to?“

Groza me je bilo, ali kakor blisk mi je šinila neka misel v glavo: Ta je pogubil mojega moža, on ima zločin na vesti.

„Poberi se proč od mene!“ viknila sem v smrtnem strahu.

„Ne prej, dokler ti ne povem“, pravi zlobno se režeč, „zakaj da sem prišel, Magdalena. Maščeval sem se! Ali vidiš ukradeni denar?“

Pri teh besedah je vrgel zavoj bankovcev — bili so res oni ukradeni — na mizo in dodal: „Tako, sedaj jih daj nazaj onemu, kogar so, ali pa jih obdrži; tvoj mož je in ostane obsojen, svoj namen pa sem s tem tudi dosegel. Ker nisi postala moja žena, naj te tudi on nima. V prisilni delavnici se te pa lahko spominja.“

Pri teh besedah je izginil grozovitež.

Radostna sem hitela v pisarno tovarnično in nesla denar nazaj ter vse povedala. Toda zgodilo se je, kar je vedel moj sovražnik že naprej: niso mi verjeli. Denar so pač vzeli, a zato me tudi neusmiljeno zasramovali, češ da sem res zvrta. Denarja ne morem rabiti, ker so znane številke na bankovcih, zato pa hočem rešiti moža s tem, da zvrnem vse na drugega, nedolžnega.

Vse moje dopovedovanje, vse obupavanje ni nič pomagalo: tat je prisegel slovesno, da je vse zlagano, kar sem pripovedovala o njem, in vesela sem morala biti, da tudi mene niso poslali v ječo. O, da bi bila tedaj umrla s svojim detetom! Toda še hujše je prišlo!

Zbolim in ležim več tednov siromašna in zapuščena. Kdo pa naj bi tudi pomagal ženi in otroku, kateremu oče je bil zločinec! Vse, kar sem prihranila, porabila sem kmalu, niti za otroka ni bilo hrane. Sila je bila vedno

večja, skoro obupavala sem. Nekega večera nesla sem dete z doma. Trl me je silen strah, da bodem morala zreti, kako bo de umiralo moje dete za lakoto. Tega ne! Stopila sem v najdenišnico in položila ondi svoje dete. Zavrtelo se je osodepolno okno, in dete je izginilo . . . Kako sem prišla domov, ne vem. To pa vem, da mi je zvenelo neprenehoma po ušesih: Žena, kje je tvoj soprog? Mati, kje imaš svoje dete? Odgovarjati pa si nisem upala . . .

Preteklo je nekaj tednov. S silo sem se preživila. Mirú pa nisem imela, ni mi dalo pokoja, gnalo me je k soprogu. Šla sem v mesto. Pri vratih jetnišničnih obstojim. Tu prinesó iz jetnišnice krsto, le duhovnik je spremljal mrliča. — „Hvala Bogu, zopet jeden potepuh manj na svetu!“ čula sem mrmrati vratarja.

„Kako je bilo mrliču ime?“ vpraša neka žena, ki je imela dete na rokah, ko je šla mimo.

„Ivan“, odvrne vratar malomarno ter pristavi priimek.

Bil je moj mož! Potrtega srca sem šla za krsto, v kateri so bili zakriti za vselej vsi moji upi.

Čemu naj pripovedujem še nadaljno življenje? Žalostni časi so bili, časi trpljenja. Pogosto mi je nekaj prigovarjalo, naj poiščem svoje dete, pa zakaj? Ali mu ni zaprta potem vsaka boljša pot, ako zvedó, da je sin starišev hudodelnikov? Sedaj pa je prost in morda v časti.

To je zgodovina mojega žalostnega življenja.

Danes je zopet obletnica, ko sem izgubila svoje dete, da ga nikdar več ne vidim.“ Zopet je žena bridko jokala . . .

Sedaj sem vedel, zakaj me je srce tako vleklo k dobri ženi, spoznal sem, zakaj se mi je tako smilila, zakaj sem se zanjo tako zanimal. Siloma sem se premagoval,

da sem vprašal na videz mirno: „Kdaj je bilo to, blaga žena?“

„Danes pred 31 leti se je to zgodilo, 24. novembra 18...“, odvrne.

„In koliko je bilo tedaj staro vaše dete?“

„Še le sedem tednov; rojeno je 9. oktobra istega leta“, pravi.

„Deček ali deklica?“

„Deček.“

„Potem je v moji starosti“, pravim skoro premagan.

Uprla je svoje oko v mene in tresoč se rekla: „Da, gospod, in vi me spominjate po svoji velikosti in svojem obrazu nekoliko na mojega moža. Tak nekako je sedaj tudi moj Ivan.“

„Tudi jaz sem Ivan“, pripomnim.

„Ali niste pustili nobenega spomina svojemu detetu?“ izprašujem.

„Svoj zaročni prstan, zadnje, kar sem imela, privezala sem mu okrog vratu, da bi ga sili ne darovala.“

Planil sem v svojo sobo; kaj si je mislila med tem blaga moja soproga — sem pač slutil. Čez par minut sem prišel zopet k stari ženi s škatljico in vprašal: „Ali bi spoznali prstan še danes?“

„O, seveda, izmed tisoč! Vrezane so črke: M. M. in J. M. in poročni dan: 1. maja 18...“

„In kaj pomeni ta „M.“, kako se je zval vaš mož?“

„Ivan Milan.“

Glasno je vskliknila moja žena pri teh besedah in objela ubogo nesrečnico, predno sem mogel pokazati prstan. Veselo je klicala: „O, Ivan! Tvoja mati, in sedaj tudi moja mati!“ ter mi jo pritiskala na srce. Kako je

pogledala mati name, tega ne pozabim nikdar. Zasvetilo se je nekaj, kakor nadčloveška radost v njenih očeh, potem pa je nesvestna omahnila na moje srce. Bilo je revi preveč: saj je bilo skoro tudi za naju preveč. Moja soproga vsaj je jokala, — bile so solze sočutja in veselja; tudi jaz sem se komaj premagoval.

Prenesla sva mater na posteljo, in tu sem ji povedal svoje življenje. Vzgojen sem bil v najdenišnici, prijatelj me je dal v nauke, postal sem deležnik kupčijskih in naposled zet pravega posestnika. Bog se je usmilil mene uboge sirote zaradi bolečin in žrtvovanja uboge matere. „In danes je pripeljal sina in mater skupaj za vedno“, sklenila je moja soproga in poljubila mater.

Tako je seveda tudi bilo. Blaga mati so živeli še dolgo pri nas, tiho, pobožno in ponižno, ter so tudi umrli kot prava kristijana. In le ona, jedino ona je gotovo še izprosila, da se je spreobrnila tudi ona zver v človeški podobi, ki ji je bila oropala srečo v življenju. Na smrtni postelji poklical je v silnih mukah duhovnika, izpovedal se, spričal pred notarjem, da je bil on tat, in spravljen z Bogom je umrl. Mati pa so mu bili že zdavnaj odpustili. Bilo je njih zadnje veselje, ko so zvedeli na smrtni postelji, da se uradno naznanja po časnikih, da njih ljubljeni mož, moj oče, ki je umrl v prisilni delavnici, ni bil zločinec, ampak da mu je vrnjena po krivici vzeta čast, žal da toliko časa po njegovi smrti.

Ako mislim danes nazaj na to čudno dogodbo, priznati moram: Sree me je tako skrivnostno vleklo k ubogi, blede, slabotni ženi, katero sem videl le tu in tam v cerkvi: Božja roka je bila v tem, Bog sam je trkal na moje srce: le njemu se mi je zahvaliti za mater.

XII.

Zvest pastir.

(Spisal V. Kosmák.)

Pred nekaj leti je prišel v vas blizu Pariza nov gospod župnik. Bil je visoke postave, bistrega očesa in črnih las. Nekdaj je bil v vojski Dona Karola na Španskem; večkrat ranjen je moral zapustiti zmagovalno vojsko in domovino; pristopil je pa k tihi vojski, katera se bori za krasnejšo in večno domovino — za nebesa. Z vso svojo dušo in vso še ostalo močjo bolehnega telesa se je posvetil svojemu novemu poklicu.

Prvi čas je hodil še žalosten; hrepeneč se je oziral v ono stran, kjer je od Boga blagoslovljena, od ljudij pa opustošena in vsega bogastva oplenjena Španija, njegova mila domovina; ali pa je sedel z nagnjeno glavo, kakor bi poslušal, če se čuje gromenje Karolovih topov. Velikokrat si je zakril z belima rokama blede obraz; prsi so se mu razširile in globoko je vzdihnil. Tako sope le ogujenik . . .!

Ko je pa stopil o praznikih na prižnico, zapustila ga je britkost in žalost; po koncu stoječ kakor vojak je vneto pošiljal na vse strani žarke duha in resnice. Oči so se mu svetile, lasje so mu vihrali kakor črni oblaki okoli belega čela, — obraz je žarel svete navdušenosti. Zbrana množica je stala kar osupnena: oči vseh so bile uprte z otroško udanostjo v njegova usta.

Poslušalci, gredoč iz cerkve, niso modrovali, niso pretresavali župnikovih besed — verovali so in videč gospoda župnika so se spoštljivo priklanjali.

V kratkem je bil otrokom oče, mladini vzor; nesrečnim tolažba, slabim podpora; dobrotnik revežem, bolnikom angelj in — vsem prijatelj.

Plamen šviga naokrog in vse vname, kar ni skala ali mrtva zemlja. Tako je tudi naš gospod župnik, sam poln ognja ljubezni do Boga in bližnjega, vnel z onim svetim ognjem vso občino. Ta vspeh je obveselil njegovo srce. Pozabil je krasne Španije, njenih nedosežnih hribov in jasnih rek; njenih logov in pomarančnih gozdov, njenega večno prijetnega solnca in večno veličastnega morja, njenega ljubega ljudstva; — pozabil je tudi vojske za resnico in pravico pod zastavo Karolovo. V Gospodovem vinogradu je našel novo domovino in novo — bolj hvaležno bojišče.

Bil je zadovoljen, recimo srečen — samo ena stvar ga je žalila.

Blizu vasi je stala sredi velikega vrta grajščina. V nji je prebival že precej star, neoženjen posvetnjak. Ta je hodil mnogo let za raznovrstnim poslom križem sveta in se na zadnje tukaj naselil, da bi preživel svoja stara leta v tihi samoti. Ovdovela sestra mu je gospodinjala. Ta posvetnjak — imenovali so ga navadno „kapitan“ — provzročil je gospodu župniku marsikatero grenko uro. Bil je sicer miren, odkritosrčen — pa v cerkvi ga še nihče ni videl, še manje pa pri spovednici. Da, prejšnje čase je menda smešil včasih celo svete stvari. Sevéda, odkar se je priselil novi gospod župnik, ogibal se je kapitan takega govorjenja iz spoštovanja in časti do vrlega duhovnega gospoda. Vendar svojih napačnih mnenj o veri ni spremenil, četudi mu je gospod župnik večkrat dokazal, da so njegovi nazori popolnoma krivi in pogubni.

Ostal je trd ko kamen, mrzel ko led. Da, bil je kakor ona skala in mrtva zemlja, katere marljivi duhovnik ni mogel razvneti. Župnika je to hudo bolelo. Žal mu je bilo za to drugače odkritosrčno in dobro dušo.

Sicer je pa bil gospod župnik prav srečen. Kakor delaven vrtnar je gojil in oskrboval vsak posamezni cvet. Vendar ne dolgo.

Duh je bil sicer voljan, telo pa je bilo bolešno in slabo. Zacelejene rane so se vnovič odprle in so sesale njegovo moč kakor krvoses. Ko je naslednjo spomlad vse zelenelo, se oživiljalo in razevitalo, oslabel je župnik popolnoma; resno se je pripravljaj na pot v drugo življenje.

Nekega dne si je poklical mizarja. Mizar je prišel, poljubil župniku roko. „Kaj pa želite, gospod župnik?“

Župnik je sedel obnemogel v naslonjaču. Vžalostilo je vsakega, kdor ga je pogledal. Črni, gosti lasje so mu viseli okoli visokega čela; velike jasne oči so se svetile izpod gostih obrvij — obraz je bil pa suh in mrtvaško bled. Podal je mizarju svojo suho, belo roko in smeje se ga je mirno in uljudno vprašal: „Ljubi mizar, ali imate kaj hrastovih desek v zalogi?“

„Da, imam. — Kaj pa želite?“

Gospod župnik se je s trudom vzdignil, postavil se ob steno, s hrbtom nanjo naslonjen je vzdignil roko nad glavo in pokazal s prstom na steni: „Tukaj, ljubi mizar, in odmerite to višino.“

Mizar je prestrašen obstal: „Prečastitljivi gospod župnik, morda bi vi hoteli?“

„Le odmerite višino!“

Mojster je vzel mero in meril: „meter in 87 centimetrov.“

„Naredite mi torej tako dolgo rakev. Če hočete, lahko naredite nekaj daljšo — recimo, kake dva metra dolgo!“

„Prečastitljivi oče.“

„No, kaj pa! — Ali ne vidite, da sem že dozorel, sevéda prezgodaj, pa vendar dozorel? Moram si torej oskrbeti zadnjo postelj.“

Mizarju so stopile solze v oči. Prijokal je domov.

Gospod župnik je pisal škofu in si sprosil pomočnika. Ta je prišel, gospod župnik ga je predstavil svojim ovčicam; sam se je pa poslovil pri oltarju od njih. Vsi so točili grenke solze, nobeden se ni mogel premagati — žalosten spomin!

Ko je vže vse drevje zelenelo in cvetelo, ležal je gospod župnik na postelji in njegov namestnik je korakal proti župnišću nesoč bolniku sveto Popotnico. Pred njim je zvončkal cerkvenik. Župnišče je bilo od ljudij tako rekoč obleženo. Vse je klečalo in se jokalo, kakor da bi umiral skupni oče.

Samo gospod župnik je mirno ležal in molil. Previden in preskrbljen za večnost je pogledal na rakev, katero so mu po ukazu v sobo prinesli. Šepetal je: „Nunc dimittis servum tuum, domine!“ (Zdaj spustiš svojega služabnika, gospod!)

Gospod ga pa še ni odpustil: njegov čas še ni bil dopolnjen.

Stemnilo se je. Pokazale so se zvezde; večerni zvon je že odzvonil. Gospod župnik je ležal mirno in vedno molil. Dekla je sedela ob vzglavju in mu stregla.

Približala se je polnoč. Na enkrat je pridrdrala kočija in nekdo je pozvonil. Dekla je odprla; vstopila je

kapitanova sestra in vsa objokana padla pri župnikovi postelji na kolena.

Gospod župnik ji je podal roko in jo uljudno vprašal: „Zakaj se jokate?“

„O, prečastitljivi oče, moj brat je nagloma na smrt zbolel in nobeden na svetu ga ne bo pregovoril, da bi se dal prevideti, le Vi — in Vi — moj Bog! Vi sami.“

Ni mogla izgovoriti; naslonivši čelo na posteljo se je jela vnovič britko jokati.

Bolnik je vzdihnil; sklenil je roke in čez nekaj časa je jel tolažiti sestro kapitanovo: „O, saj je vendar moj pomočnik, gospod kapelan tukaj.“

Sestra kapitanova je zmajala z glavo: „Tega on ne pozna in ga ne bode za nobeno ceno poslušal — morda, da ga bo še spodil.“

Bolni župnik se je ozrl na križ Žveličarjev, ki je visel na steni, in je šepetal: „Gospod, vsaj še to noč!“ Obrnivši se je naročil dekli, naj pokliče gospoda kapelana.

Prišlega kapelana je prosil bolnik, da naj gre v cerkev po sv. Popotnico, pristavlja je: „Peljala se bova skupaj, da previdiva gospoda kapitana.“ — „Obleci me!“ ukazal je dekli.

Pomočnik in dekla sta osupnila.

„Le storite, kar sem rekel“, zapovedal je bolnik skoro strogo. „Mene kliče dolžnost!“

Pomočnik in dekla sta ubogala. Gospod župnik je bil, kakor da bi bil na novo oživel. Slabo umirajoče telo je uslišalo duha. Posadili so ga v kočijo in pomočnik, držeč sv. Popotnico, se je vsedel zraven njega.

Bila je čudnokrasna in topla majeva noč. Visoko na nebu se je svetilo ozvezdje „voz“. Gospod župnik je uprl

vanj oči in šepetal: „Še ne zahaja, še spolnim svoje želje. Zdrava Kraljica!“

Pripeljali so se do kapitanove domačije; bolnemu župniku so pomagali iz kočije in ga peljali k bolnemu kapitanu. Pred župnikom je šel mladi duhovnik z Najsvečejsim.

Kapitan zaslišavši zvonček se je ustrašil; videč, da je vstopil mlad kapelan, je vprašal začuden: „Kaj hočete pri meni? Kdo vas je klical?“

Toda takoj so se vrata bolj odprla in prikazal se je umirajoči duhovni pastir, opirajoč se na dva moža.

Kapitan je kar ostrmel in čudeč se gledal župnika. Ta pa pristopivši bližje mu je podal roko.

„Kaj Vas je pa, prečastitljivi gospod, k meni pripeljalo?“ vprašal je skoro boječe kapitan.

„Dragi prijatelj, slišal sem, da morate iti s tega sveta“, rekel je odkritosrčno in odločno župnik. „Tudi meni se je že približal čas smrti. Ali bi ne hoteli iti, dobri prijatelj, z menoj eno pot, pot pokore?“

Kapitan se je zgrudil v naslonjač in je pekimal navzočim, da odidejo. Oba na smrt bolna moža sta ostala dolgo, dolgo časa sama. Ko so pa drugi na dano znamenje zopet vstopili, videli so kapitana solze prelivajočega in gospoda župnika z bliščečim obrazom.

Pomočnik je podal kapitanu sveto Rešnje Telo in ga dejal v sveto olje. Nato ga je prijel gospod župnik še enkrat za roko in oba sta gledala jeden drugemu tako dolgo v oči, da je kapitan, po junaštvu umirajočega pastirja premagan, naredil nekaj, kar doslej nikdar — poljubil je župniku čelo. Ta ga je tudi poljubil na čelo in se poslovil od njega z besedami: „Na svidenje.“

Umirajočega župnika so odnesli v kočijo. Utrujen se je skoro zgrudil, oziral se vendar še kvišku na nebo. Iskal je nebesnega „voza“. Stal je že na zahodu. „Bil je že skrajni čas“, šepetal je župnik mlademu duhovniku. „Poglejte no! „Voz“ že zahaja in moj voz se tudi že pelje proti vratom večnosti.“

Oprl se je bolj na svojega pomočnika.

Jutranji hlad se je razgrel. Žvrgoleč škrjanček je vzletel gori k nebu in izlival iz svojega zalega grla hvalo in čast Bogu. Tudi jutranja zarja se je pokazala na obzorju.

Pripeljali so se v župnišče. Junaškemu duhovniku so pomagali z voza; spravili so ga v posteljo. Župnik se je ozrl na rakev in šepetal: „Odprite okno, zažgite svečo in vi, gospod kapelan, molite molitev za umirajočega.“

Kapelan je jel moliti in župnik je s sklenjenima rokama tihoma sledil.

Jutranja sapica je pihala v sobo in prinašala s seboj glasove tisočerih ptičev.

Naenkrat je vrglo vzhajajoče solnce prvi žarek na cerkveno kupolo; cela kupola se je svetila. Žarek blaženosti je spreletel obraz častitljivega, junaškega pastirja; mladi kapelan je padel na svoja kolena in zaklical: „Proficiscere, anima christiana, de hoc mundo.“ (Odpotuj, duša krščanska, iz tega sveta.“)

Mrtvaški zvon je zapel; ljudje v vasi so se prekrizali in molili. Majeви dan se je smejal kakor obraz srečnega, umrlega župnika.

Kapitan je ozdravel in hodil še dolgo na župnikov grob.

XIII.

Pri kapelici.

Pri krčmarju Balantu v vasi Zabukovje na Gorenjskem imeli so tujca. Sicer je bil tujec redka prikazen v vasi, vendar se danes ljudje niso nič zmenili za to, imeli so dovolj družega opravila. Bil je namreč prvi majnik in vsakdo se ga je veselil in delal priprave, kako bi bolj spodobno počastil Kraljico majnikovo. Tudi krčmarjevi se niso za tujca več brigali, kakor je bilo ravno neobhodno potrebno in tako je bil tujec celo popoldne sam. Gledal je skozi okno kraje, kjer je bil preživel srečno mladost, a sedaj zdelo se mu je vse kakor le sanje. Vzbuja se mu je spomin, kako je letal po teh hribih okoli brez vse skrbi in pasel živino; toda ta dolinica, v kateri je tako srečno preživel svoja otročja leta, postala je zanj in za njegovo domišljijo preozka, želel si je dalje po svetu, in nič ga ni moglo več brzdati in držati v domačiji, zlasti ne, ko so mu pomrli stariši. V svojem sedemnajstem letu odšel je v Ameriko. Sreča mu je bila tam mila in ker je bil tudi priden, pridobil si je precej premoženja. Toda, kar je bilo največ vredno, bilo je to, da si je v teku tolikih let in med tolikimi slabimi tovariši vendar le še ohranil svoje poštenje in dobro srce.

Pač bi se bila marsikatera mlada gospodična v Ameriki rada zaročila ž njim, a on je dobro vedel, da je vsak bolj za njegov denar, ko za njega in sklenil je domu se vrniti in si doma poiskati svojo zakonsko srečo.

Kako je hrepenel po domu! A sedaj vendar ni vesel.

In sedaj je v svoji domačiji! Se zmirom je tujec in sicer domačinom, kakor je bil poprej v Ameriki. Nihče ga ni spoznal, tako zelo se je bil namreč spremenil v teku mnogih let. Stariši so mu bili umrli že v mladosti, drugih sorodnikov tudi že ni več imel. Ko se je mučil s tacimi mislimi in gledal skozi okno, videl je, kako ljudje hité v cerkev. Spomni se, da je danes prvi majnik, in ne da bi dolgo premišljeval, vzame klobuk in odide tudi on v cerkev. Slišal je župnika, kako je priporočal svojim vernikom, naj celi mesec Mariji posveté in naj v ta namen tudi svoje Marijine podobe okrasé in pogosto pred njimi molijo k nebeški Devici. Vsakdo premišljal je pri teh besedah župnikovih, kako bi zamogel po svojih močeh dostojno okrasiti Marijino podobo doma. Tudi naš tujec je to premišljal. „Toda kje naj si okrasim Marijino podobo, ko je nimam nikjer?“ premišljeval je in v tem trenutku šine mu misel v glavo. Spomnil se je kapelice tam v hribih, v kateri je stala Marijina podoba in katero je bil on v svoji mladosti rad obiskoval. Tudi sedaj sklene njo obiskati. „Njo moram prvo pozdraviti v svoji domovini; ako me drugi več ne poznajo, morda me vsaj ona spozna, ker človeka nimam nobenega znanega tukaj in njeno podobo hočem jaz okrasiti.“

Takoj drugi dan se tja napoti. Dobro uro moral je hoditi, predno je prišel do kapelice. Stopivši v kapelico videl jo je zapuščeno, takošno, kakoršna je bila pred dvajsetimi leti. Barve na Marijini podobi, ki je znotraj stala, bile so že jako obledele in stene bile so popisane z imeni obiskovalcev. Ko je on vse to ogledaval, hotel je moliti, toda poprej še hotel storiti je nekaj družega. Šel je iz kapelice in jel nabirati po hribu cvetlice in vejice, s temi je potem

okrasil Marijino podobo, in ko je vse dovršil in jel ogledovati, kako lepo je vse napravljeno, občutil je prvič zopet, odkar se je bil vrnil v svojo domovino, neko veselje nad seboj. Ravno se je hotel na kolena spustiti in zahvaliti nebeško Kraljico, ko nenadoma zasliši veselo petje dveh deklic po gori; vsak zlog slišal je on natanko in spoznal je takoj, da greste deklici semkaj. Rad bi se bil umaknil, ker je nerad videl, da bi kdo dobil njega tukaj pri delu; toda ven iti ni bilo več mogoče. Ozre se okoli in zagleda v ozadju kapelice majhen vzvišen prostor podoben koru. Hitro skoči po ozkih stopnicah gori in posrečilo se mu je skriti se na ozkem prostoru, kjer bi zamoglo biti komaj kacih šest oseb, tako, da bi ga iz cerkve nihče ne mogel videti.

Kmalu na to ste deklici vstopili. Neizmerno ste se čudili, ko ste bliže stopile in zagledale, da je oltar že ves okrašen. Naš znanec, ki je tičal na koru, slišal je natanko, kaj ste se deklici menili in videl, kako je starejša, čvrsta, kacih devetnajst let stara deklica njegove cvetke popravljala in jih lepše uredila in vmes vpletala one, ki jih je bila sama nabrala; njena mlajša sestra pa ji je pri tem delu pomagala in ji podajala cvetlice. Kako se je bil hitro spremenil oltar! Četudi je bil poprej ves zapuščen, bil je sedaj ves lepo urejen. Naš znanec Ludovik, ki je na koru tičal, se ni mogel dovolj nagledati, kako lep je bil sedaj oltar in kako krasna je bila podoba Marijina sredi njega.

„Kdo je neki danes že krasil oltar?“ slišal je šepetati Ludovik mlajšo deklico svoji starejši sestrici na uho.

„Bog vedi, kdo bi bil naju prehitel“, odgovorila je ta z nekako srčno zadovoljnostjo.

To so bile prve besede, ki jih je slišal Ludovik govoriti v svoji domovini z veselim srcem in pri katerih je občutil neko prijetno notranje veselje. Kmalu na to zasliši, kako je jedna izmed deklic vzkliknila: Ali vidiš nož na oltarju? Začudeno je gledal, kaj to pomeni in videl, kako je starejša vzela nož, ki ga je bil on poprej v naglici pozabil, v roke in ga svoji sestrici kazala.

„Poglej, Anica“, rekla je, „kako lep je ta nož in še celo z zlatom okovan.“

„Čudno to“, odgovorila je mlajša, „ta nož gotovo ni od nikogar iz naše vasi!“

„Gotovo ne!“ odgovori sestra, „ta nož ne more biti od nikogar drugega, kakor od tujca, ki stanuje v krčmi, o katerem mi je bila pravila krčmarjeva Jerica.“

„Kaj je ta tako pobožen?“ čudi se mlajša.

„Že mora biti, vsaj je gotovo on tako okrasil oltar, ker je bil nož med cveticami!“ odgovori ji sestrica.

„No, Mati Božja mu bode pač poplačala to dobro delo“, pravi Anica, „vsaj je menda bogat!“

„Menda pa vse jedno ni Bog vedi kako zadovoljen“, odvrne starejša Marijca, „pa naj bode, kakor hoče, ta nož mora dobiti še danes.“

Po teh besedah ste deklici pokleknili in z vidno pobožnostjo molili. Ludovik bil je presrečen, zdelo se mu je, da se deklici v svoji priprosti molitvi gotovo tudi nanj spominjate.

Ko ste odmolili, šli ste iz kapelice vun in postali pred pragom.

„Anica, kaj bi ti storila, ako bi dobila sedaj kot plačilo za najdeni nož tisoč goldinarjev?“ vpraša Marijca svojo sestrico.

„Očetove dolge bi poplačala, potem pa takoj šla v samostan, vsaj jaz tako čutim v sebi, da sem le za tja, in gotovo bom prišla tja vkljub temu, da sem sedaj revna. Kaj bi pa ti napravila, Marijca?“

„No kaj, jaz bi doma ostala pri stariših; s samim denarjem jim še ni pomagano.“

„No in pozneje — s kom bi se omožila?“ vpraša Anica.

„Molči no o tem!“

„No le povej mi! Koga bi vzela, ali kruljavega kovača ali pa bogatega Amerikanca, ki stanuje v gostilni?“ draži jo Anica.

„Tisto bi mi bilo vse jedno, ako bi se omožila. Jaz bi ravno tako vzela kovača zaradi njegove kruljeve noge, kakor Amerikanca zaradi njegovega denarja! Zaradi denarja se ne bodem nikoli možila!“ odgovorila je Marijca odločno.

Po teh besedah šli ste proti domu. Ludovik je šel iz cerkve in poslušal njujino petje po hribu in premišljeval besede, ki ste jih bile govorile, ne da bi vedele, da kedo posluša.

Ko je vse to premišljeval, ni se kesal, da je v svoji domovini najprvo pozdravil Marijo; zdelo se mu je, da so se zanj zopet pričeli veseli dnevi.

Ko je drugi dan svoj nož zopet dobil od deklic in se seznanil z njih pošteno družino, postal je Ludovik srečen in vesel, kakor nekdanj. In nekega dne poprosil je za roko Marijčino in ker so ga stariši spoznali kot poštenega moža, jo je tudi dobil.

Po poroki še-le je povedal Ludovik, kako je bil takrat poslušal v kapelici pogovor sestrâ in nju želje. Te so bile sedaj deklicama izpolnjene.

Ludovik je poplačal starišem dolgove in Anica je dobila doto za samostan. Predno pa je odšla v samostan, šli so se še jedenkrat vsi skupaj zahvalit k Mariji na goro, ki je bila vsem naklonila tako srečo.

Marijca je sedaj žena Ludovikova in živi srečno pri stariših; Anica pa je v samostanu in je izmed vseh še naj srečnejša, kakor pogosto sama zatrjuje.

XIV.

V smrtni nevarnosti.

Bilo je lepega pomladanskega jutra. Ob obrežji deroče Ine na Gorenjem Tirolskem stal je lesen brod pripravljen, da jo odrine po penečih se valovih proti Inomostu, glavnemu mestu Tirolske dežele. Na plavu bilo je zbranih precejšno število priprostih ljudij z dežele, ki bi se radi za mal denar prebrodili v mesto. Oglejmo si pozameznike na plavu. Na sredi je stala potovka iz bližnje vasi in z obema rokama je držala drog svojega okornega vozička. Zraven nje pa je stal kmetič s pipico v ustih, pred njim na tleh sta pa ležali dve vreči krompirja, kateri je želel v mestu kolikor mogoče drago izpečati, da si potem kupi novo obutal, kajti čevlji njegovi so bili tako raztrgani, da je preradovedni palec pri obeh silil predrzno na dan. No, pa pustimo tega kmetiča, morebiti si misli še kaj drugega kupiti za iztrženi denar; ozrmo se rajši po drugih. Na klopici sedi precej prileten mož v narodni tirolski noši, podpira glavo z obema rokama ter nepremično gleda v hladne valove deroče Ine. Pred njim na

tleh pa leži precejšen povezek novih gabrovih toporišč. Najbrže je tudi ta računal, koliko mu bode trgovec v mestu izplačal za nje, in si želel, da bi ga le preveč po židovski ne opeharil. Neka druga bolj imenitna oseba na tem plavu pa je bil dolg, suhoten mož z malo skrinjico, v katero je bilo napravljeno majhno kukalce. Mož se je preživljal s tem, da je radovednim gledalcem kazal skozi to kukalce razne slike. Tega tudi tukaj ni pozabil. Komaj je namreč dobro stopil na plav, uže je jel postavljati svojo skrinjico ter vabil ljudi na plavu, naj si ogledajo znamenitosti, katerih gotovo še niso videli svoj živ dan. Dasitudi jim je revež prigovarjal na vse kriplje, vendar ni mogel nikogar privabiti. Mož jim je obetal, da jim hoče pokazati vsakovrstne slike, kakor n. pr. stolno cerkev v Milanu, Benetke, sv. Petra cerkev v Rimu, osvojitve Moskve, dà, celo smrt cesarja Napoleona na otoku „Svete Helene“ in Bog ve, kaj še vse drugega.

Med tem pa stopi na plav še priprost in na videz postaren mož; za njim pa je pripeljal njegov hlapec na malem vozičku čudno stvar — mrtvaško krsto. To pa je bilo tako: Omenjenega priletnega moža hči služila je v Inomostu in ta je na naglo umrla. Ker je bil pa mož dober mizar, naredil je hčeri krsto sam, češ, tako me manj stane, kakor pa če jo drago kupim v Inomostu. Postavijo jo malo bolj na stran, da bi drugim ljudem na plavu ne delala preveč napotja. Konečno stopita na brod še dva brodnika; ravno sta odzajuterkovala, poznalo se jima je, ker sta oba še imela polna usta kruha. Sedaj je veljalo pogumno prijeti za veslo, kajti Ina je do Inomosta globoka in deroča, plav pa velik in razven ljudij težko obložen tudi z obrezanim lesom. Na plav stopivši ogleda

se starejši brodar po ljudeh, ki so se natekli na plav, zabaše zadnji košček kruha v usta, potem pa jame moliti očenaš za srečno vožnjo in vsi sopotniki so molili za njim.

Med molitvijo zagledajo brodarji mladega dijaka koračiti po cesti proti brodu. Veseleč se krasnega jutra in lepe okolice pel in žvižgal je celo pot. Sicer pa je bil precej gosposki napravljen: glavo mu je pokrivala lepa baržunasta (žametna) čepica, izpod katere so se vsipali gosti kodrasti lasje. Oblečen je bil v kratko sukunjico črne barve, a na strani so mu visele na širokem zelenem traku lepo izrezljane gosli. Stegna so mu pokrivala kratke hlače iz jednakega blaga kakor sukunjica, mēča pa zelene nogavice, katere so tičale v precej visokih čevljih. Ko je naš dijak zagledal plav, ki je ravno imel odriniti od kraja, jel je teči in v jednem skoku bil je predrzni deček na njem. V tem hipu je odvezal mlajši brodar vrv, in plav se začne počasi pomikati naprej po deroči vodi.

Dijak skočivši na plav uljudno pozdravi vse in kmalu se priljubi vsej družbi. Nekaj časa sicer opazujoč gleda okolu sebe, a kmalu sede na vreče, kjer je bil zavezan kmetičev krompir. Nato vzame gosli v roke ter gode in peva pesem za pesmijo. Ljudem na plavu je bilo goslanje in petje prav všeč, le stari brodar je nejevoljno nekaj mrmral med zobmi, ker se je že sprl s tem svetom in je bil tega mnenja, da preveliko veselje rado vodi za seboj nesrečo.

Toda lahkoživi dijak se zato nič ne zmeni, temveč le misli, kako bi bilo mogoče Martinovo skrinjico s kalcem vporabiti, da bi bilo več veselja. Na dijakov nasvet postavil je Martin svojo skrinjico sredi plava, kmetičevi vreči je pa privlekel zraven, da bi služile gledalcem mesto

klopij. Nato je pa jel dijak jako uljudno vabiti pričujoče, nazivljajoč jih z „gospodi in gospemi“, naj se udeležé predstave. Za nekaj časa začel je dijak na gosli igrati, in ko je ta končal, potegnil je Martin pregrinjalo raz skrinjice ter jel svojo navadno pesem. Prva podoba predstavljala je ubožno malo cerkvico sredi gozda z majhnim zvonikom nad vhodom.

„To je ona svetovno znana cerkev svetega Štefana na Dunaju. Njen zvonik je največi izmed vseh cerkvá po Avstrijskem. Tukaj je prav lahko videti veliki zvon, ki visi v zvoniku; goni ga zmirom kakih dvajset močnih mož.“

Ljudje na plavu so se drenjali jako radovedni k skrinjici, da bi videli to znamenitost.

Med njimi se najpreje oglasi kmetič, lastnik onih dveh vreč krompirja. Z glavo majaje dene pipico iz ust, puhne goste oblake dima ter pravi:

„Veste kaj, naša vaška cerkev je pa vendar še večja, kakor cerkev sv. Štefana na Dunaju. In ta zvonec je prilično tako velik kakor naš mrtvaški zvonec.“

„Kaj pravite?“ — zadere se Martin jezno nad prebrisanim kmetičem — „vi, kmetavsi, hočete na vse zadnje v svoji vasi celó tako cerkev imeti, kakor je cerkev svetega Štefana na Dunaju? Kaj?“

Kmetič nevoljen, da se mu oporeka, potegne dvakrat na debelo dima iz svoje pipice ter pravi:

„Veste kaj, prijatelj? Če je to-le tukaj cerkev svetega Štefana na Dunaju, potem sem pa jaz turški sultan.“ Zadovoljno se mu nato nasmeje misleč si: „Na, sedaj sem ti jo pa dal pod nos.“

„Svetega Štefana cerkev na Dunaju stoji vendar med hišami, ne pa v gozdu“, pripomni lastnik one krste. „To mi razložite, ali si moram misliti mesto dreves hiše. Kaj?“

„Saj še bil nisi na Dunaju. Zato pa rajši molči in poslušaj tiste, ki so že bili tam!“ zavrne ga Martin. — „Jaz sem pa bil na Dunaju, in stari ljudje še sedaj pripovedujejo, da je bil poprej tam, kjer je sedaj sv. Štefana cerkev, prav zaraščen gozd. Še dandanes imajo tam spravljeno palico iz one dôbe. V to zabije vsak rokodelec, ki pride na Dunaj, jeden žebelj (radi tega imenujejo dunajčanje ono palico „v železu“). Kdor pa ni zabil v ono palico nobenega žeblija, naj rajši lepo molči, ako nanese govorica kedaj na Dunajsko mesto.“

„Ti, pazi, da se ne seznaniš s to le palico; tudi v tej so žebliji zabiti!“ zagrozi Martinu oni mož v narodni noši, preteč mu s svojo težko okovano palico. „Veš, ti slepar, mi kmetje res ne vemo, kdo ve koliko, a takó slepariti se pa ne damo.“

Lahkoživi dijak pa je dražil prepirljivce in se pri tem smejal prav od srea.

Brodnika bi tudi že zdavnej rada bliže pristopila, da bi tudi povedala svoje mnenje, a nista smela spustiti vesla iz rok, ker drugače bi se plav razbil na deroči reki. Vendar mlajši brodnik se ni mogel več zdržati, da ne bi tudi on pogledal v škrinjico, seveda veslo je položil na stran. Na onem mestu je pa Ina posebno nevarna. In ravno tam, kjer bi bilo največe opasnosti potreba, pustil je mlajši brodar veslo. Z nepopisno silo drvil je plav proti kamnitemu mostu, nič ni pomagalo vse upiranje obeh brodarjev, ki sta skušala izogniti se preteči nevar-

nosti. Vse zastonj! Le še jeden trenotek — in plav se je razbil na kose ob kamenitem stebru. Neizmerna množina lesa, katera je bila na plavu, pokrivala je šumečo Ino na dolgo in široko; sredi med njim zibala se je Martinova skrinjica in prevrnjen voziček potovke. Kmetičevi vreči s krompirjem sta se pa potopili takoj v globočino. Ljudje so se bili oprijemali razdeljeni po različnih brunih nekdanjega plava. Nesreča je hotela, da sta bila starejši qrodar in Martin na jednom in istem brunu, in mislimo si lahko, da brodar Martina ni posebno prijazno gledal, ker je bil uprav on glavni vzrok te strašne nesreče. Potovka se je hlastno oprijemala dveh skupaj zvezanih brunov in tu se skušala obdržati nad vodo. Tudi kmetič je splezal na ona dva bruna in se tako otel požrešnih valov. Drugi hotel si je opomoči s svojimi toporiči, med tem, ko se je tretji oprijemal kôpe zvezanih hlodov. Toda za nekaj časa popusti vez in hlod za hlodom odplava dalje takó, da je tretjemu le še eden ostal v rokah in tega zadnjega se je revež toliko bolj tesno oklepal. K sreči je prignala reka kmalu vse k obrežju in bili so na tak način rešeni smrtne nevarnosti. Toda drugače je bilo z dijakom.

Ostal je revež sam z mrtvaško krsto na jednom kosu razdrobljenega plava, in gotovo mu krsta tedaj nikakor ni vzbudila prijetnih mislij. Sprva je bil res precejšen kos plava, toda na velik strah dijakov postajal je zmirom manjši in manjši; kmalu mu ni preostajalo nič drugega, kakor okleniti se mrtvaške krste. Dobra volja ga je minila, žalostno se je oziral po zelenem bregu, a deroča voda tirala ga je z neustrahovano silo vedno dalje in dalje. Bori dijak ni imel družega pričakovati nego smrt v mrzlih

valovih, kajti bil je sredi razburkanih vodâ, pod njimi pa strašanska globočina, obrežje na desni in na levi jako oddaljeno od njega, in oni, ki so se srečno rešili, pa Bog vé, kje že za njegovim hrbtom; tedaj sam je bil, čisto sam boreč se z valovi. Pač strašni trenotki! Roke so mu kmalu omagale, ker krsta je bila jako nepripravna za držanje. Revež jel je čutiti, da tega ne bode mogel pretrpeti; mrtvaški pot mu je stopil na čelo. Uvidel je sam, da mu sedaj ne preostaje družega, nego nagla smrt.

„O, da bi le kmalu konec bilo vseh teh muk in da bi že vsaj nehalo to trpljenje!“ take in jednake misli so se mu podile po glavi, a silno groza ga je bilo pred smrtjo. Jel je tedaj na glas moliti: „Oče naš“ in „Češčeno si Marijo.“ Tako resno in skesano pač še ni molil nikoli.

In prav potreba mu je bilo goreče moliti, kajti vse njegovo dosedanje življenje ni bilo nič kaj prida; in kaj bi bilo, ko bi umrl nagle neprevidene smrti?

Sedaj je spoznal, — to in vse drugo — a bilo je prepozno.

Roka mu je odrvenela.

„Po meni je“, zavpil je obupno.

V tem hipcu mu šine izvrstna misel v glavo.

Na ves glas zakliče: „O, moj Bog, reši me, in jaz storim to obljubo: To krsto si ohranim kot spomin za celo svoje življenje, sam pa pojdem v kak samostan, da posvetim sebe Tebi!“ In ua mah obrne se tudi njemu na bolje.

Krsta je priplavala v neko zatišje, kjer voda teče počasneje. S tresočima rokama poprime se obrežja in tako sta bila rešena oba, on in krsta, le gosli so med tem splavale dalje proti Inomostu.

Povest, katera je povsem resnična, dosegla je s tem svoj konec.

Dijak vzel je krsto seboj v Inomost in jo spravil v svojem stanovanju kot dragocen spomin rešitve iz smrtne nevarnosti. Koncu leta poiskal si je samostan in zapustil svet za zmiraj. Toda krsta se nikakor ni ločila od njega, kajti dijak jo je vzel seboj v samestan ter jo postavil v svoji celici. A po preteku nekaj desetletij napotila sta se nekega lepega pomladanskega dné na zadnjo pot, na pot v hladni grob, oba — krsta in v njej menih, gotovo za smrt bolj pripravljen, kakor tedaj, ko se je na vodi krste óklepal prvič boreč se s smrtjo.

XV.

Daritev v katakombah.

(Dogodba iz prve krščanske dobe.)

Blizu Rima je sredi pustega kraja majbna votlina, vhod v skrivnostne jame pod zemljó. Ko se je začelo mračiti in so se sedmeri hribi večnega mesta v nočno senco skrili, videl si cele trume móž, žená in otrok, ki so šli v dolga oblačila zaviti s povešeno glavó proti tej votlini in so se zgubljali v njenih temnih prostorih.

So-li hudodelniki, ki se bojé belega dneva in se skrivajo pred pravico? So-li roparji, ki se bodo v nočni temi posvetovali? Ne; ti nočni potniki so kristijani, ki so se v onih žalostnih časih preganjanja katoliške cerkve zbirali v podzemeljskih jamah k službi Božji. Ta votlina je pa vhod v katakombe.

Skozi dolge in temne hodnike, ki so se na vse strani križali, prišli so verniki v svetišče. Oltar je nadmestovala velika skala; dve sveči in majhna svetilnica, ki je visela od stropa, razsvitljevale so svetišče komaj toliko, da so se verniki med seboj razločevali. Častitljiv duhovnik v škofovski opravi, čegar roke so se tresle, toda ne zaradi strahu, ampak zaradi starosti, pričel je sveto daritev.

Dve ženi v dolgih, belih oblačilih klečali ste ob oltarju. Prva, bledega lica, bila je v cvetu svojega življenja; vendar mnogotere težave in bridkosti so jo sklonile kakor starko. Druga žena je pa videti starejša in hrabrejša; ona podpira svojo slabo spremljevalko: mati in hči ste. — Pa zakaj ste neki na prvem mestu? Ne vlada-li med kristijani enakost, ki ne razločuje ne bogataša ne reveža, ki jednači plemenitaša ubožcu; ni-li med kristijani ne prvega ne zadnjega, ampak vsi bratje v Kristusu? Ali ste morebiti slučajno prišli na to mesto?

Ne, skromnost vernikov je to storila; pokazali so svojo naklonjenost novima spreobrnenkama. Kako zmaguje krščanstvo nad poganstvom! Ti dve ženi, kateri vidimo pri oltarju klečati, ste žena in hči cesarja Dijoklecijána, vladarja celega rimskega cesarstva. — Priska in Valerija uklanjata svoji cesarski glavi pred oltarjem, na katerega je bil Jezus stopil v najsvetejšem zakramentu.

Semkaj sta pa tudi prišla dva vohuna, katera je poslal Galerij, prihodnji zet Dijoklecijanov, za spreobrnenkama. Vmešala sta se med množico vernikov, ki so hodili v votlino in sta takó prišla v svetišče. Prevelika je bila pobožnost vernikov, ki so pred Najsvetejšim ponižno moléč klečali, kakor da bi opazili grda vohuna.

„Sedaj je vse jasno!“ pravi šepetaje jeden vohun drugemu in mu pokaže imenitni kristijani pred oltarjem; „zdaj vidiš, da se Galerij ni motil. Cesarica in njena hči sprejeli sta vero sramotnih sužnjev. O večna sramota cesarski rodovini, neizbrisna sramota celemu cesarstvu! Pojdiva in povejva vse Galeriju!“

Odšla sta. Hudobni duh, ki se je smejal njenemu zlobnemu dejanju, vodil ju je po hodnikih, iz katerih bi nikoli ne prišla brez njega.

Svete daritve pa nista prav nič motila; takó so bili kristijani vtopljeni v pobožnost. Resno pa lepó se je razlegalo njihovo petje po temnih podzemeljskih prostorih, in angeli nosili so njihove vzdihne in prošnje pred stol vsegamogočnega vladarja svetá.

Že je bilo okoli štirih zjutraj, ko so se kristijani razhajali. Priska in Valerija pa, kateri je spremljalo nekaj žená, stopili sta skozi skrivna vrata v cesarsko palačo. Komaj je napočilo jutro, že je prišel dvorni častnik in jima naročil, da hoče cesar ž njima govoriti.

Neizrekljiv strah napolnil je njuni sreci pri tem poročilu. Komaj sta prišli v sobo, kjer je Dijoklecijan nemirno hodil gori in doli. Dal je znamenje, naj častnik, ki ju je privedel, odide; nato pa jima pravi z osornim glasom:

„Priska, Valerija! Vedve sta se pridružili sramotni trumi ponočnjakov, kateri molijo nekega Juda, ki je bil v hlevu rojen in je umrl na križu; pridružili sta se trumi, ki vznemirja Rim in celo cesarstvo. Ti ljudje pravijo, da razširjajo novo, pravo vero, v resnici pa nepokorščino in vstajo. Oni sovražijo naše bogove, sovražijo rimskega cesarja. Ta zaničevanja vredna druhal dobila je do zdaj

le nekaj pristašev med sužnji, med nižjim ljudstvom in med vojaki, ki si vsi želé prostosti. Kakó bi si bil pa mislil, da bodo njihovi strupeni nauki prodrli tja do cesarske krone, da bodo udje cesarske rodovine pohajali v njihova sramotna zbirališča. Čakajte, vi psi, ne bode te se umaknili moji mogočni roki! Poginili bode te vsi, ako ste tudi iz cesarske rodovine!"

Cesarica je pogledavala v neznosnem trepetu svojo ljubljenko; hotela je govoriti, toda trde besede cesarjeve, še bolj pa njegovi ostri pogledi zapirali so ji glas. Valerija je bila zdaj močnejša nego mati.

„Mogočni cesar!“ rekla je, „ali bolje: ljubi oče! — saj mi še nisi prepovedal, da bi te ne smela tako imenovati; — oni, o katerih ti govoriš, niso tvoji sovražniki, ampak najbolj vdani in najbolj zvesti podložniki so. Dobro to vem, saj sem bila pri vseh njihovih molitvah. Dobro vem, da molijo za-te, da bi te Bog razsvetlil, ne pa da bi te zavrzel.“

„Torej sta res kristijani?“

„Da, v Kristusa verujeva, jaz in moja mati“, odgovori Valerija krepko in obrne svoje oči proti nebu.

„Moj Bog! Valerija, kaj si rekla? To je za naju pogubljenje“, zakliče mati in pade Dijoklecijanu pred noge.

Ne zmeneč se niti za ženo niti za hčer pravi Dijoklecijan: „Jutri bomo zažgali bogovom zahvalno daritev, ker so nam dodelili zmago nad Galci. Vedve me bosta spremljali v tempelj; ako tega ne storita, odvzel vama bom vso čast in pregnal v zaprto in od vsega sveta odločeno trdnjavico vroče Afrike, iz katere ne bode ta prišli celo življenje. Ne prošnje, ne solzé me ne bodo ganile!

Vrnita se v sobo! Častnik pa, ki je vaji privedel, čuval bode vaji, da bodeta sami in da si premislita, kakor hočeta!“

Dijoklecijan je odšel. Onedve pa, ki sta se od strahu komaj še vzdržali, šli ste nazaj. Priska vrže vsa svoja cesarska znamenja od sebe in pravi z žalostnim glasom: „Ljuba hči, torej se morava za celo življenje odpovedati cesarski kroni?“

„Mati“, zavrne jo Valerija, „Kristus nama obeta mnogo lepšo.“

„Da — krono mučeništva. Ako naju v Afriko preženejo, bova ondi kmalu umrli. To misliš, kaj ne? Oh Valerija, zakaj si cesarju vse povedala? Ali bi ne mogli Kristusa na tihem moliti?“

„Takó? Kristusa bi molili, ko bi ga bili zatajili?“

„Resnico govoriš, ljuba Valerija! O uboga reva, kaj vendar mislim? Ti me osramotiš s svojo stanovitnostjo. Moliva tedaj zaupno, ljubi Bog se bo naji usmilil.“

Objeli sta se in potem sta začeli moliti. Toda njune molitve bile so zelo raztresene: nehoté videle sta ljubo domačijo, bliščeči dvor; in vse to naj bi zapustili in se podali v žareči pesek afriških puščav. Takó niso molili sveti mučeniki pred svojim trpljenjem; oni so le na Kristusa mislili, za katerega bodo prelili svojo kri, zaničevali so vse posvetno, katero bodo iz ljubezni do svojega Izveličarja zapustili. Ne takó Priska in Valerija. Žive vere na Kristusa, na nebesa, na pekel nista imeli. Njuno upanje v večno plačilo ni bilo trdno. Njuna ljubezen do trpečega Jezusa je bila premajhna. Dijoklecijan jima je bil več nego Bog. Vendar je bila Valerija bolj hrabra nego njena mati;

bila bi sprejela krono mučeništva, toda premočna vez jo je vezala na mater, od nje se ni hotela ločiti.

O ko bi bil zdaj pri njiju častivredni duhovnik, ki je podučeval v naukih sv. vere! Ko bi mogel njegov glas prodreti do njujinih ušes, odvrnil bi jima bil pogled od posvetnega blišča na večno slavo v nebesih, in brez strahu bi bili nastopili pot preganjanja, pot bridkostij in težav. — Toda bili sta sami, sami cel dan! Sami v tem strahu, v tej slabosti, v teh mislih! . . . Vdali ste se . . . Ko je prišel drugi dan Dijoklecijan, da bi ju vzel seboj v tempelj, niste se skoro nič ustavljali; angelja varuha pa sta bežala od njiju proč in sta bridko jokala zaradi te izgube!

Kolikoršno je bilo veselje kristijanov zavoljo spreobrnjenja Priske in Valerije, tolika je bila žalost zavoljo njunega odpada; molili so in prosili Boga, naj vendar odpusti njima, ki sta prizadeli toliko sramoto sv. katoliški cerkvi. Toda Gospod hotel ju je tako nizko pahniti; hotel je pokazati, da le njegova veličast obstane, da je pa človek slab in nestanoviten, ako vanj ne zaupa.

Dijoklecijan je dal Valerijo Galeriju za ženo. Toda ta je bil krut in ošaben mož. Valerija pa ni imela moči, da bi se ustavila svojemu očetu. In kakó? Ako ni imela moči svoje duše rešiti, se bo li cesarjevemu povelju ustavljala?

Priska pa je videla svojo nesrečno hčer; spoznala je prvo kazen Božjo. Vedno bolj oblastno se je obnašal Galerij; slednjič je vzel Dijoklecijanu vso cesarsko čast in oblast, in sebe postavil je samega za vladarja vesoljne rimske države. Dijoklecijan pa se je odtegnil 305. leta svetu in dokončal svoje življenje v vrtovih salonskih.

Odslej ni bila Valerija nič več Galerijeva žena, ampak njegova sužnja. Jedinó prostost, katero je imela, bila je ta, da je smela objokovati svoje nesrečno stanje. V neizmerni žalosti padla je na svoja kolena in je hotela moliti. Toda njena volja je bila preslaba: ni mogla izgovoriti imena Onega, katerega je zatajila. Božje prokletstvo jo je spremljevalo povsod . . .

Deset let je preteklo, obličje zemeljsko se je spremenilo. Konstantin in ne Galerij bil je vladar zahodne polovice rimske države, v vzhodni je pa vladal Licinij. Toda Licinij je bil ves drugačen kakor Konstantin; kajti ta je varoval pravice mladega katoličanstva in je pozneje sam postal kristijan; oni pa je imel zaprto srce resnici in vsemu opominjevanju.

Dve borni ženi suhega in bledega lica prišli sta v tem času v Solun; jedna je bila še precej mlada in močna, druga pa je bila že priletna in slaba. Dasi sta bili revni in slabi, vendar je bilo poznati, da sta iz plemenite rodovine. O kolika sprememba! O Božja previdnost in pravičnost! Te dve ženi nosili sta nekđaj cesarsko krono na glavi: Priska in Valerija sta. Licinijevi vojski so ju vjeli in spoznali, potem pa pred Licinija peljali, kateri ju je pregnal v tujino.

„Valerija!“ vpil je z zlobnim smehom. „Ha! vdova Galerijeva, tedaj si vendar v moji oblasti! Nad teboj in nad tvojo materjo se bom lahko zmaščeval! Ti nisi hotela postati Licinijeva žena; Licinij te izročá zdaj rabeljnom. Proč, v smrt ž njima!“ Odpeljali so ju.

Ko sta prišli na veliki trg Solunskega mesta, kjer je čakala silna množica ljudij, rekla je Valerija: „Mati! Nebesa so mi poslala luč. Glejte, to je kazen za najino strašno

pregreho! Bog kristijanov naju kaznuje. Toda najino trpljenje ga bode morebiti utolažilo. Ljuba mati! povzdigniva zopet roke proti nebu in moliva Kristusa, kakor sva ga nekdej v katakombah molili! Darujva mu svojo kri, ki bo kmalu tekla, in pripoznajva, da je najina smrt pravična! Morebiti ga bode najino kesanje ganilo; morebiti nama bodo te bolečine pridobile večno srečo.“

„O ljuba hči, ljuba Valerija!“ odgovori cesarica, „tudi jaz se obračam k Bogu, katerega sva tolikrat razžalili. Moliva Jezusa, da se naju usmili. Prosiva ga, da bi naju kakor v smrti, takó tudi v večnosti ne ločil!“ Padli sta pred rabeljni, ki so pri tem prizoru vso svojo krutost izgubili. Prokletstvo se je umaknilo. Vsegamogočni je pripustil, da sta mogli dokončati svoje molitve. Nato sta se objeli, njun obraz se je svetil zavoljo nebeškega veselja. Bili sta obglavljeni . . . . Taka je Božja pravičnost, táko je pa tudi Božje usmiljenje. —

KAZALO.

	Stran
I. Znamenje	1
II. Na breznu	6
III. Angelj — pri prvem sv. obhajilu	11
IV. Trd lešnik — zlato jedro	20
V. Ropar	25
VI. Upor Moti-Gedža	31
VIII. Od smrti vstal	40
IX. Prah in pepel	45
X. Beračica — grofica	69
XI. Srce	75
XII. Zvest pastir	83
XIII. Pri kapelici	90
XIV. V smrtni nevarnosti	95
XV. Daritev v katakombah	102

